

J. Bárdoš, G. Dzuríková, T. Maštalír

P. O. Hviezdoslav
**Herodes
a
Herodias**

Úprava pre Činohru SND

Lubomír Feldek

Roman Polák

Martin Porubjak

2009

OSOBY

HERODES
HERODIAS
SALOME
JÁN (Jochanan) KRSTITEL
MANAHEN
OBADJA
DVORAN
CHUZA
FILIP
TAMAR
ZAMIRA
JÁN UČENÍK

PRVÉ DEJSTVO

PRVÝ VÝSTUP

(Obadja, Chuza, Manahen, dvoran)

MANAHEN

(Číta list.) „Náš najmilostivejší pán a kráľ uberá sa obrovskými krokmi z Ríma domov. Cestou zavítal v prívetivé Seforis... Stadiaľ nastúpil ďalší pochod a dnes dorazil konečne spiatky do svojej milej Tiberiady..." Som presvedčený, že cisár, vznešený Tibérius, vyobľúbil ho iste sťa milovaného brata, keď venom ponúkol mu toto svoje pekné mesto. Je pripravené dľa môjho príkazu všetko k jeho dôstojnému prijatiu?

DVORAN

Všetko, všetko, pane dvormajstre!

CHUZA

Len tie pohanské rímske zvyky, čo sa u nás udomácnili, oči kolú mnohým. A dosť sa už poniektorí z našich vytučnili na odpadkoch kráľovského stola. Ozaj dosť i zišiel by sa im dlhोčizný pôst!

DVORAN

Veď ty, mrzký kazateľ, nech vladárom si trebárs za týždeň, viem, zakážeš všetky kratochvíle, dáš zavrieť útulné krámy, divadlo zboriť, preorať závodíšte... Ale len žiadno pohoršenie, milý pane mravokárca. Veď i teba som videl tu i tam v krdlíku chichotavých hrdlíc, vábivých prepeliek: frýn vyfintených...

CHUZA

Netáraj! Súdiš čajsi po sebe, roztopašník!

DVORAN

No a čo! Aj Jeruzalem či Tiberias hodne sa už pripodobňujú oným povestným rímskym mestám slobodných mravov. Zato neodškriepne vzdelávame sa, napredujeme, pášeme pokrok, šírimo osvetu.

CHUZA

Pokrok o klátivých barlách... a osвета luno, do ktorej gánia oči podkované... Skaza, spustlosť! Bičom zákona po nej, spleteným z desiatich prikázaní...

MANAHEN

Prosím, len nie prieky a hádky! Ide nám predsa o sviatočnú náladu! Nuž, správu tú oznámte predovšetkým rímskemu prefektovi Severovi. Zaujať má stanovište u západnej brány –

OBADJA

Ten nadutý vojak! Vedie si ti ani dáky plnomocník. Prečo nie prv Šimonovi, predstaviteľovi synagógy?

MANAHEN

Nedbám, i tomu. Len aby nepopúšťal uzdu nespokojencom...

CHUZA

Kňaz Šimon sotva príde sem pokloní sa Herodesovi.

MANAHEN

Pravdu máš, lebo mesto toto považujú jeruzalemskí ešte vždy za nečisté, pošetilí zarputilci!

CHUZA

A keď aj v stepiach jordánskych začína tlieť akýsi neslýchaný, tajomný ruch, tak tí, čo ho rozduchujú, môžu rozpútať víchricu, ktorá zachváti ľud. A ľud potom ako hospodár na svojom humne narábať počne –

OBADJA

Ech, o lži prorokov nebolo nikdy núdze! Ale zákon udrží Izrael i naďalej pri pravej viere, zdedenej po jeho svetlých, so samým Jahve obcovavších patriarchoch.

CHUZA

Nepodceňuj, Obadjo, toho človeka. Pomni na prorocký prejav z úst nášho veľkého Izaiáša: „Hlas volajúceho na púšti: Pripravujte cestu Hospodinovu!“ A toto až priveľmi hovie očakávaniam v ľude od časov Malachiášových prechovávaným.

OBADJA

Azda máš pravdu. Všeobecnú napnutosť, rozháranosť, podráždenosť badať všade, kamkoľvek uprieš skúmový pozor!

MANAHEN

Čosi sa kutí v Galilei. Na šťastie, Jochanan oddaný je úprimne domu nášho veľkodušného panovníka. Ako píšem znalý, bezúhonný a nadovšetko spravodlivý muž neraz zasadal v jeho spravujúcej rade a tu dopomohol mu prezieravosťou svojou zmarif nejeden úklad a odčiniť nejednu krivdu na prospech trpiacich blížnych, obmäkčiac u zámožných ich tukom zarastlé srdcia! Nuž takej povahy človek nemôže byť nebezpečný.

OBADJA

A čo je ešte v liste, Manahene? O purpure kráľovskom pre nášho najmilostivejšieho pána nieto v ňom rečí? Uznal cisár Tiberius titul kráľa pre nášho panovníka?

MANAHEN

O tom sa v liste nehovorí.

OBADJA

Beda Sionu!

(Vtom počuť zatrúbenie z veže.)

DVORAN

Už prichádza. *(Odíde.)*

CHUZA

Ja idem uvedomiť milostivú pani kráľovnú.

MANAHEN

Už som to idúcky vykonal sám. A zvláštno: na tú zvesť nezahorela ružou, ale zbledla ani ľalia a oči jej zašli akoby do hmly, ktorá obracia sa rada na slzy, až som sa zarazil.

OBADJA

Čo to znamená?

CHUZA

Videl som chaldejského veštca vychádzať z jej izby.

OBADJA

Aha... Idem privítať kráľa! *(Odíde.)*

CHUZA

I ja mám správy, Manahen. Kráľ, idúc do Ríma, veľmi milo zabával sa v Seforis... No on i teraz o návrate svojom znova sa

zastavil v Seforis u Filipa, a to s nákladom čo najskvostnejších viazaniek pre jeho manželku...

MANAHEN

Pre manželku Filipovu, hovoríš? Ale veď Filip, ako nám všetkým známo, je mnohonásobným statkárom v celej Palestíne, obchody má v Tyre, v Damasku... lesy na Libáne, v Dedane bane... i mal by tedy odkiaľ trebárs i po kráľovskú onáheriť si ženu!

CHUZA

Herodias, tá zvodná krásavica akiste zaujala kráľa a polapila ho so všetkým činom do čarovnej siete vnád a pôvabov svojich –

MANAHEN

To je nemožné! Veď kráľ je ženatý i miluje svoju krásnu družku a ona jeho, vzor to manželstva! Potom Filip predsa je jeho bratanec, ba i Herodias je mu príbuzná. Nie, také niečo nepustí náš prísny zákon manželský! Nemožno!

CHUZA

Hm, ľahká pomoc, kde je moc. Jeho otec, takzvaný Veľký Herodes, mal žien na každý prst, za jeho panovania čo tu potieklo i rodinnej krvi, manželskej, dieťacej, a čisto z jeho ľubovôle! A vieš, kráľ prial by si potomka, ten však akosi stále neprichádza...

MANAHEN

Neprepínaj, nestraš, nezviklaš mojej dôvery... nie, tá hrozná doba nemôže, nesmie sa opakovať! Lež kráľovná – ach, úbohá, snáď už tiež zvedela niečo – ona, hľa, ide. Utiahnime sa. *(Odídu.)*

DRUHÝ VÝSTUP

(Vojde kráľovná Tamar v sprievode Zamiry.)

TAMAR

Tu budem čakať, hľadiac do mora, čo z diaľky ženie ako zlaté rybky tie svoje čulé vlnky, lebo ich stíhajú vetríky – tí zaľúbení rybári – až ich vženú napokon do chobotnice, do roztúženého náručia brehu. Tam sa trstina aj ibišok a prúty tamarišky aj oleastra rýchlo ponoria do prúdu a zas vystrú vozvysok a na ich zradných, nahor vyšvihnutých udiciach vlnky ako dlhé kvapky sa zablsnú a odvisnú sfa korisť na radosť rybárov a s trepotaním im popadajú radom do lona. Ba hlbšie nazriem, pod ten vytešený povrch, čo nijako mi nepristane

k myslí – a budem čakať tu a hľadiť
do toho mŕtvoľného šera vôd
až na dno...

ZAMIRA

Radšej, vzácna veliteľka,
by sa mal iným smerom upierať
horúci pablesk tvojej zrenice!
Tým, ktorý práve naznačuje slnko
(svetlý boh nášho rodu), keď sa kňažná
na dennej ceste náhli k západu:
Hľa, odtiaľ, pozri, stretajúc sa s ním,
prichádza tvoje slnko, teba túži
osvietiť po tej dlhej noci clivej
samoty... Ó, tá rozkoš zo stretnutia
je nekonečná! Teš sa z nej –

TAMAR

Nie, dost!

I hlbšie ešte: na dno svojho srdca
norím svoj zrak... Ach, je tam uzol mútnych
tieňov! A, družka milá, šípim, tuším
akúsi veľkú zmenu... (*Zatrúbenie.*) Ale čo to?

ZAMIRA

To bol už druhý ohlas, kráľovná,
že ide kráľ – až zaznie do tretice,
bude už tu.

TAMAR

Tak mi je clivo, až ma
premkýna z toho nekonečný strach.

ZAMIRA

Kráľovná, to ňa trápi ten tvoj sen,
čo nad hlavou ti v noci zobudil
tri havrany. No podľa chaldejského
veštca to značí vzácne prekvapenie.

TAMAR

Ó, pekné prekvapenie! Zamira,
ja som mu zatajila, že ten prvý
krkavec dostal zrazu tvár – a v nej som
spoznala Herodesov úškľabok –
a druhý... prebeda! Ach, ten ich škrek!
(*Zatrúbenie. Hluk, vrava.*)

ZAMIRA

Už vchádza do brány. A vôkol dav!

TAMAR

Ako mi tlčie srdce! Takto ho
nemôžem priať. Odvedte ma niekde
do tichej izby, tam sa vypláčem.
Až keď ma ako uvädnutú byľ
osvieži rosa sĺz, ho pôjdem vítať.
(*Zájde dnu so Zamirou.*)

TRETÍ VÝSTUP

(*kráľ Herodes, Herodias, Salome, Obadja,
Manahen, Chuza, dvoran, dav vo zvuku*)

HERODES

Nuž navrátili sme sa šťastlivo
do našej ríše, do Tiberiady
nám drahocennej, plní úľuby
a nasladenia. Pri priaznivých vetroch
sme preleteli morské priestranstvá,
plachetné krídla zložili sme v Akku
a pevnou nohou sme si zastali
na brehu. Nikdy nezabudneme,
ako nám potom najmä v Seforis
vytrysklo tisícimi prameňmi
to žriedlo radosti a rozkoše!
Nuž v tejto chvíli, ako vidíme,
nastáva zakľúčenie šťastnej cesty.
Sme zase doma... Vďaka za všetko!
Boli sme v Ríme, v strede sveta, ktorým
nič nepohne. Šli sme tam ako bludný
meteor – chceli sme tam získať lesk
kráľovskej hviezdy. Nechceli sme tak
vyhovieť iba vlastnej ctižiadosti
(hoci aj ctižiadost je krásna cnosť),
chceli sme pomôcť národu tak ako
lekár či pestún: jeho rozpoltené
údy sme chceli sceliť, sformovať
do úhľadného tela, plného
životných síl a túžob, osobne
ho povzniesť na trón v Jeruzaleme!
Vydobýť mu tak slávne dedičstvo
po slávnych predkoch späť a spôsobiť,
že Izrael a Juda, obaja
zas bezpečne si budú prebývať
pod naším figovým i vínnym kmeňom
od Danu po Bersabé! Bohužiaľ,
naš zámier nevyšiel a minul cieľ.
V Ríme dnes vládnu čudné pomery.
Ťažko ich pochopiť či odhadnúť.
(*Herodiade.*) Miláčik, nenudí ňa moja reč?

HERODIAS

Oj, nie, môj pane.

HERODES (*Pokračuje.*)

Napriek všetkému
len čo sme prišli do Ríma, sme boli
prijatí slávne, primerane nášmu
stavu a dôstojnosti. Patriciji
o závod vzdávali nám poklony
– priam triumfálnym pochodom nás viedli
na svetodejný, chýrny Kapitol

a tam to všetko vyvrcholilo,
tá úctivosť a pompa kvôli nám!
Vážení starci, všetci v senátorskom
odeve, razom povstávali z miest
a so zápalom všetci volali:
„Salve! Buď zdravý, kráľ!“ A čo je nové
tu u nás doma?

MANAHEN

Všetko v poriadku,
ach, všetko, veličenstvo. Akoby si
zďaleka na to prísne dozeral,
tak správalo sa tvoje dvoranstvo,
tvoj dom tí hájil česť.

HERODES

Som spokojný,
môj drahý Manahen. Oj, ty si bol
vždy moje druhé ja, môj odtlačok,
nás pridávala jedna dojka – odtiaľ
tá príbuznosť... A čo je s Damaskom?

MANAHEN

Arabský kráľ sa búri proti nám
aj vyhráža...

HERODES

Náš roztomilý svokor!

MANAHEN

Tvrdí, že ešte za Aelia, keď bol
egyptským miestodržiteľom, dostal
ten Damask za odmenu – za to, že
pomohol predtým Rímu v boji proti
Jemenu – to je dodnes pevný základ,
na ktorom môže stavať svoju vládu
v Damasku.

HERODES

Kto sa na to pamätá?
Nájdeme taký sochor, ktorým hravo
vyvrátíme ten základ. Beloskvúci
Damask sa zabelie zas pre nás! Boli
nejaké ponosy?

CHUZA

Tá najväčnejšia:
máme tu žiadosť z Jeruzalema,
od sanhedrinu, podporuje ju
aj Pilát –

HERODES

O čo ide?

CHUZA

– máme vraj
pritiahnúť uzdu Jochananovmu
pôsobeniu. Ba radšej – celkom ho
zakázať. Nevenovali sme tomu
však ani za mak pozornosti.

HERODES

Správne!

Jochanan bol i je náš dobrý priateľ.
Má svetlo ducha, utiekame sa
k nemu a nič sa na tom nezmení.
Ten spravodlivý, ba priam svätý muž
nemôže predsa škodiť nikomu,
len osoží. Nuž dobre, že ste tomu
nátlaku nepodľahli! A čo národ?
Ako je naladený?

OBADJA

Dane platil

dost riadne, pane. Pripísať to treba
po prvé výdatnejšej vlašnejšej
úrode, po druhé aj tomu, že nám
prekvital obchod, a po tretie, že sme
sprísnili výber daní. Ale ak
môžem byť úprimný – veď verný sluha
nesmie nič zatajiť – ľud veľmi túži
po odľahčení bremien, čo mu ležia
i na brázde i na hlave a chlieb mu
zmenšujú v hrsti, obliekajú ho
do čoraz horších šiat, i povinná
robota na kráľovskom dolieha
na ľud až otrocky – a chýba mu aj
záštita pred cudzími vydieračmi.
Tí rímski colníci...

HERODES

Dost, Obadja!

Povedal si až priveľa. Aj nám
blahobyť ľudu leží na srdci!
Vždy sme sa otcovsky oň starali –
aj ľud však musí vedieť, že náš poklad
je iba jeho pot.

(V zástupe tlmový šepot. Herodiade.)

Si, Herodias,

spokojná so mnou? Krásna, pošepkaj mi!

HERODIAS

Veľmi, môj pane!

HERODES

Áno, záujem

národa aj nám leží na srdci!
A prisahám, že na ňom bude ležať
aj v budúcnosti. Nuž a práve preto,
že sme tak zrástli s národom, aj cestou
sme pamätali naň a nesieme
mu z rímskej cesty veľkolepý dar!
Hej, veľkolepý! Hoci bez koruny
na hlave, predsa len sa vraciame
sťa víťaz! Víťaz lásky! S korunou
tu na srdci! Hľa, naša manželka

a matka národa! Aj ty to potvrdí,
najdrahšia Herodias, zakývaj
im pekne, kývni svojim poddaným...
(*V zástupe pohyb a výkrik: „Bože, Hospodine!“
Dvoranstvo stípa.*)

Ale čo znamená ten náhly ruch?
Je niekto proti? Chuza, poriadok!
Kto, prečo volá na Hospodina?
Toto je naša vec a naša voľba!
Je vám to jasné?

(*Tu navidomoči davy začnú rednúť,
až pri nasledujúcom výstupe sa rozídu.*)

Tu je zas jej dcéra,
a, samozrejme, teraz už i naša:
Salome. Milé dieťa, usmej sa.
Ó, zlatý lúč na snežnom Hermone!
Oj, aj ty budeš matkou národa!
V Jeruzaleme na tróne raz budeš
veľkňažnou. Vyzdvihnú ňu na ten trón
raz naše vlastné mocné ramená...
Si púčik pri ruži, si puk, čo zdedí
jej krásu! Ty si naša budúcnosť.
Máš, drahá družka, ešte nejaké
otázky?

HERODIAS

Iba jednu – či som tvoja
jediná družka? To mi prezrad, kráľ.
Iba dvoch môže zviazať puto lásky.

HERODES

Máš pravdu. Kde je moja doterajšia
manželka Tamar? Chuza, Manahen!

CHUZA

Ach, hneď tu bude, pane – prichádza –

ŠTVRTÝ VÝSTUP

(*kráľovná Tamar so Zamirou*)

TAMAR

Tu som, môj pane! Prosím, prepáč mi
láskavo, že ňu idem pozdraviť
neskoro – ale tu som, len čo som
si stihla utrieť slzy radosti.
Ktože to ale – ach! – po tvojom boku
zaujal moje miesto?

HERODES

Kráľovná.

A moja manželka. Všetak? Neokúňaj
sa, krásna Herodias, potvrd to!
A tu je Salome, jej krásna dcéra,
ododneška aj naša.

TAMAR

Krkavce

z môjho sna! Havrany, čo zleteli
na moje srdce! Žilku po žilke
mi ho chcú rozďubat! Ja úbohá!
Kráľ, ak je ona tvojou manželkou
a kráľovnou, tak čo som potom ja?

HERODES

Z tých obidvoch už nie si ani jedna.
Ty? Ty si prepustená!

TAMAR

Prepustená!

Ó, kde si, Bože? Či ho počuješ?
Odvhol ma! Ten, ktorý pred tvojou
velebnou tvárou, Bože, prisľúbil
záväzne, svätosväte prisahal
byť mojím do smrti! Kráľ, čo to robíš?
Akú máš pohnútku, že ideš spáchať
smrteľný hriech?

HERODES

Si, Tamar, cudzinka.

A neplodná. A takú dovoľuje
aj zákon odvrhnúť. Všetak, radcovia?
Učenci, vravte! Je tak, Manahen?
No? Večne trčíš v zákonoch – tak vrav!

MANAHEN

Odpusti, kráľ! Tvoj verný služobník,
hoci by mu aj srdce pukalo,
tu musí mlčať.

OBADJA

Nemýliš sa, kráľ!

TAMAR

Och, farizej! Kráľ, veď ja som ti svoju
slobodnú vlasť, svoj vlastný kráľovský
rod, ba aj svojich bohov, celú svoju
minulosť priniesla sem ako obeť,
aby som sa ti prispôsobila,
udomácnila sa tu, presadila
sa ako broskyňa a ujala sa,
pustila korenky... A už je to
päť rokov, preleteli nám tie roky
nad hlavou ako sen – nie päť, už bude
to aj šesť rokov!

HERODES

Nenaťahuj to!

Už prestaň, Tamar, márníť čas a podvoľ
sa osudu a stíchni.

TAMAR

Nestíchnem,

kým nezlyhá mi hlas! A keď mi zlyhá,
aj šepkať budem svoju žalobu...

Máš ešte srdce tam, kde predtým? Zisti a pozri dnu! Tlie v tebe ešte iskra svedomia? Chceš mi takto ublížiť? Potupíš ma? A tak mnou opovrhnuť?

HERODES

MLČ! Ináč –

TAMAR

Kto, kto mi ťa odcudzil tak nachvat? Ach, viem – tu je závistlivá zlodejka s uriekavým pohľadom a lživou rečou! Vráť mi, čo mi patrí! Či nepoznáš to prísne prikázanie „nepokradneš!“? Boh krádež potrestá! A šieste poznáš? Hanbi sa a kajaj, nehanebnica!

HERODIAS

Zastaň sa ma pred tou arabskou jedovatou vretenicou, čo sipí zlostou, páli žihadlom, štípe ma ako bazilišok... Ale keď nechceš, viem sa obrániť aj sama, zaženiem ju tam, kde sa vyľahla, do jaskyne a do skalnatej púšte... Som vnučka Herodesa Veľkého! Pochopila si, privandrovalkyňa? Mne káže zákon prijať tento trón – a tebe predpisuje z neho zliezť. Privialo ťa to naň len náhodou. No teraz musíš spraviť miesto mne – o to viac, že kráľ Herodes ma prijal do srdca, teba z neho vyhostil. Nuž, kým si ešte neodišla, kľakni si pred nami! Si naša poddaná. A poďakuj sa za pohostinstvo, za všetko, čo si si tu užívala – ododnes nie si však už naším hosťom. Ber sa preč, tuláčka! Tak pokľakni!

TAMAR

Pred tebou nikdy! V tejto rozopre pozývam celý národ za sudcu! Ty mi chceš zobrať všetko, čo je moje? Aj lásku národa? Mnou vyzvaný ten národ sa raz zmení na tribunál a vynesie svoj spravodlivý ortiel. Ó, beda vám!

HERODIAS

MLČ! To, čo robí kráľ, ruší a presahuje všetky ľudské úmysly! Kráľ je zákon. Nechápeš to, diablíca?

HERODES

Dost už bolo jedovatých slín, Tamar. Nazlorečila si sa už do chuti, nuž ti radím – skôr než ťa dostihne krupobitie našej kľiatby, a veru zaslúženej, podobrotky choď, zbohom, strať sa! Poď, Herodias! Oslavujme môj návrat a tvoj príchod, dnes hodujme – a zajtra nech je svadba so všetkou pompou, slávou, radostou. *(Do vnútra paláca zájde kráľ, Herodias, Salome, dvoran, Obadja, Manahan, Chuza.)*

TAMAR

Ach, len sa svadbite! Len cudzoložte, hýrte, vy rozkošníci! Dielo svojej zvrhlosti dokonajte! Viem však, že sa Boh, v ktorého som i ja uverila, nebude dlho iba nečinne prizerať na váš rozpust, ale zrazu zahrní v mračne hrôzou sodomskou a jeho blesky razom postrihajú tú mrzkú priadzu vášho dočasného zisku! Len bújajte! Ach, opúšťajte ma všetci... Zosadenú kráľovnú...

PIATY VÝSTUP

(Chuza, vymkne sa z paláca, po schodišti zbehne k paniam.)

CHUZA

Nie, nebolo mi možno v tom pelechu vytrvať ďalej... neslýchaná to zloba ľudská! *(Z paláca zaznie hudba.)* A hľa, i tá nevinná hudba voľky-nevoľky musí pochlebovať jej triumfu. Srdce mi krváca...

TAMAR

Môj otec, kráľ arabský, panuje, hľa, i v starobyľom Damasku. Ta vydám sa a odtiaľ jeho ľudia za cestou karavánskou snadno privedú ma do sídelnej Petry. A ostatné... nemyslím, že by preminul otec pohanenie dcérino bez náležitej odvety.

ŠIESTY VÝSTUP

(preblečený Filip a predošlí)

CHUZA

Kto to?

FILIP

Som Filip, olúpený mešťan seforidský. *(Rozhalí zakuklujúci ho úbor.)* Či by si ma nepoznal, Chuza? Pod plášťom noci pričváľal som sem ako utajený zlodej, aby som zlapal verejných

zlodejov. A tu je i jej milosť, pani kráľovná? Ó, prijmi moju najhlbšiu sústrasť! Že si tu za nočnej hodiny, mimo paláca, chápem, čo sa ti prihodilo. Hrozné! Ja som manžel nešťastnej Herodiady –

TAMAR

Ty? Neznámy –

FILIP

Áno, a nešťastný otec roztomilej jedinej dcéry Salome. I tú mi uchytila tá... nesvedomitá žena so sebou do záhuby! Och, vytrhnúť ju čím skorej stadiaľ!

TAMAR

A ako sa to mohlo stať proti tvojej vôli?

FILIP

Nemal som ani tušenia. Keď na odchode do Ríma kráľ sa bol k môjmu najvyššiemu prekvapeniu zastavil a pozabavil u mňa, nespozoroval som ani zdania dákeho úkladu, ale bezpochyby už vtedy porozumeli si potajme, a možno i uzniesli sa, až kráľ sa vráti, oklamať ma, zneuctiť, uraziť do krvi. Tieto dni som bol v Tyre v obchodných záležitostiach. Z cesty len dnes podvečer dojachal som domov: a tu rozsiahly byt – akoby vymretý, bez ruchu, hluku... a ani len moje drahé dieťa neprilietali mi v ústrety. Ustráchaný domovný vyrozprával mi, čo sa v mojej neprítomnosti prihodilo. Zároveň predložil mi kráľov list, ktorým ten záškodník vyobcúva ma ešte i z vlasti a jednoducho habe a zabavuje moje statky. *(Z paláca počuť tuš hudby.)* Och, hneď rozožením váš závrätivý opoj, schladím vilnú horúčku vašu, oplzlú strpčím vám rozkoš, do vína primiešam krvi, hneď! Ó, dcéra moja, dcéra!

CHUZA

Telesná stráž ľahko si dá s tebou rady. Na tvojom mieste ja by som sa triezvo, chladnokrvne rozhladel takto: Na jednej strane národ, hodne podráždený a nebodaj i blízky vzbura, na druhej kráľovnin jasný otec Aretas, mohutný kráľ arabský: urazený hlboko, a preto iste pripravujúci... odplatu. Jej milosť kráľovná zamýšľa do Damasku, stadiaľ do Petry, i ponač beztak vyhnancom si a nemáš v ríši Herodovej práva pobytu: odprevaď ta kráľovnú, no a potom odtiaľ –

TAMAR

I ja ťa prosím o to, Filipe, do Damasku –

FILIP

Tvoja žiadosť, kráľovná, je vždy rozkazom! Ďakujem ti, Chuzo, za záblesk v mrákote. Ó, moja dcéra! Dňu ty pomsty, prichvátaj rýchle na plamenných perutiach!

(Odídu.)

DRUHÉ DEJSTVO

PRVÝ VÝSTUP

Pri studni

(Ján (Jochanan) Krstiteľ, učeník Ján, neskôr Filip a zástup vo zvuku)

JÁN KRSTITEĽ

Hospodinove skutky, nech ste zdrojom požehnaní na všetkých miestach, kde on panuje. A vy, môjmu srdcu blízki priatelia, ktorí ste sa zobudili aj so mnou zo sna a z temnoty hriechu do svetla, ktorí ste sa predrali na voľný priestor, na to hrejivé a čisté výslnie, hľa: nebola to vaša ani moja zásluha, bol v tom prst Boží, bol to Boží skutok! To, že ste prišli na nepekne stopy vlastných vín, sami nad sebou ste sa zhrozili a s hnušom odvážili bremená duše na citlivej váhe spravodlivosti – to si želal Boh! Z duše vám jeho očisťujúci prúd spláchol všetky poklesky a viny a všetka špina odplávala nadol tým nezastaviteľným Jordánom – a zhnije niekde na dne, v Mŕtvom mori. Z tej istej Božej vôle, hľa, ste, bratia, vyumývaní ako biela vlna barančekov, čo na galádske svahoch sa na úsvite okúpali v rose! Vrátila sa vám znova detská myseľ, nezaťažená, sypká, prístupná semenu milosti. Nech vyklíči zrána a do večera nech sú z neho už klasy lásky v Božom kráľovstve! Tu je ten prameň zdravej vody! Haste si ňou smäd! Načrite si do nádob!

HLAS Z DAVU

Prosíme ťa, pane, povedz nám, až rozídeme sa každý svojou stranou: čo máme robiť?

JÁN KRSTITEĽ

Ten, kto má dvoje šiat, nech jedny dá tomu, ktorý nemá ani jedny, a kto má pokrm, nech spraví to isté. *(Niektorí z davu mu hodí šaty.)* Nie mne! Veď načo by to bolo mne, čo som sám seba dobrovoľne vyhnal zo sveta do púšte, čo som sa zriekol

pozemských túžob, pretože som videl,
kam toho, kto im slúži, vedia zavliecť
divokým cvalom nachovaných koní?
K útlaku blížnych – k pýche – k obžerstvu
a k smilstvu! Pochopte, v tej budove
je pelech hriechu... Musíte ju zboriť!
No zato čiňte dobre každému,
kto bude odkázaný na pomoc
vašich rúk! Tak sa vašim dobrodincom
stane Boh, v jeho mene kráčajte!

HLAS Z DAVU

Vďaka ti! Vďaka, vďaka...
(Zástup sa zväčša porozchodí.)

JÁN KRSTITEĽ

A kam ty,
milý môj menovec, Ján učeník?
Si ešte taký mladý podľa veku –
no múdrosťou a dôvtipom už starec!
Kam chceš ísť?

JÁN UČENÍK

Povedz, kam nás, učeníkov,
porozosielaš, majstre?

JÁN KRSTITEĽ

Nie som majster,
k majstrovi vás chcem iba vypraviť:
spoznať ho musíte aj vy – tak dobre ako
ho poznám ja – a podarí sa
vám potom k jeho velebnému zjavu
prilipnúť ako prvým šťastlivcom.

DRUHÝ VÝSTUP

HLAS FARIZEJA

Prichádzam ako poslanec od Vysokej rady jeruzalemskej
a hľadám Jochanana, syna Zachariášovho.

JÁN KRSTITEĽ

Ja som, ktorého hľadáš!

HLAS FARIZEJA

Či je pravda, že si ty Kristus?

JÁN KRSTITEĽ

Nie som.

HLAS FARIZEJA

Tedy kto? Eliáš si asnád, prorok? Kto si? Povedz otvorene!

JÁN KRSTITEĽ

Ja som hlas volajúceho na púšti: spravte cestu Hospodinovu,
ako povedal Izaiáš prorok. Áno: každé údolie bude vyplnené,
a každý vrch a pahorok bude ponížený, i budú krivé veci vy-
prostené a ostré cesty budú hladké, a uzrie –

HLAS FARIZEJA

Prečo tedy krstíš, keď nie si Kristus ani Eliáš?

JÁN KRSTITEĽ

Ja krstím vodou, ale uprostred vás stojí, ktorého vy neznáte, a toto
je ten, ktorý po mne príduc, predišiel mňa, na jehož obuvi ja nie
som hoden rozviazať remienka. Ten, silnejší odo mňa, vás krstíť
bude duchom svätým a ohňom, aby vyčistil humno svoje: a tu zhro-
maždí pšenicu do obilnice a plevy spáli ohňom neuhasiteľným...

HLAS FARIZEJA

Koho to myslíš? Lebo my takého medzi sebou netušíme. Či má
dosadnúť na trón Šalamúnov a v čej osobe? Ak máš pravdu, že
Juda a Izrael pozdravia v ňom svojho kráľa osloboditeľa, uzná-
me ňa za proroka mocnejšieho od všetkých prorokov našich!

JÁN UČENÍK

Podchytáva ňa, majstre, neodpovedaj mu!

JÁN KRSTITEĽ

(Farizejovi.) Pokušiteľ si, prikladáš na bľčiacu vatru, ale vedz:
ten, koho spomínaš, nenie ním!

HLAS FARIZEJA

Herodes však pripravuje sa hodne k tomu: zapudil manželku
cudzinku –

JÁN KRSTITEĽ

Preboha, tú dobrú kráľovnú, matku ľudu?

HLAS FARIZEJA

A vzal si za ženu našskú dcéru, vnučku veľkého Heroda, Hero-
diadu –

JÁN KRSTITEĽ

Tak urobil? On, ktorý používal i mojich rád, dopytujúc sa na zá-
kon a spravodlivosť? Zatracujem ho preto! Lebo čo spojil Boh,
on rozorval svojvoľne, narušiac sľub manželský, i je bohoruhávajú
drzec, smilník! A ona mrzká cudzoložnica, neviestka!

HLAS FARIZEJA

Hm, ortieľ, o akom by sa nám ani nebolo snívalo, ostrý háčik –
ale prichádza vhod –

JÁN KRSTITEĽ

No aj inak prestupuje zákon, ako žaloby slyšam: nad prechma-
ty vyšších mocných zažmurujú oči, ako dáky faraón ľud priaha
znova do stavaní mu palácov, páše prepych, márnosť, hýri
– užierajúc chudobe... A predsa: „Beda tomu, kto stavia dom
svoj s útitiskom a paláce svoje s krivdou, ktorý blížneho svojho
v službu podrobuje darmo!“

HLAS FARIZEJA

Jochanan, nuž, totam je odpoveď tvoja do Jeruzalema a toto
odkaz tým v Tiberiade?

JÁN KRSTITEĽ

To.

HLAS FARIZEJA

A bol by si to v stave i zopakovať zoči-voči tým v Tiberiade?

JÁN KRSTITEĽ

Pravdaže!

HLAS FARIZEJA

Burič si, odbojník, velezradca! Vid' následky. Skončil som.
(Odíde.)

TRETÍ VÝSTUP

JÁN KRSTITEĽ

Tak ako, môj Ján, moji učeníci,
rodinka moja, poberiete sa?

JÁN UČENÍK

Kam, pane?

JÁN KRSTITEĽ

Predsa k svojmu majstrovi.

JÁN UČENÍK

A ku ktorému?

JÁN KRSTITEĽ

Rozprávam vám o ňom
od chvíle, čo ste začuli môj hlas.

JÁN UČENÍK

A kde je? Kde je?

JÁN KRSTITEĽ

Nevideli ste ho,
aký bol tichý, zbožný, tajomný,
keď ku mne pristúpil, keď som ho krstil?
Vznášal sa nad ním ako holubica
v tej chvíli Svätý Duch a z oblohy
sa ozval hlas: „Hľa, toto je môj syn!“
Nuž? Pôjdete či nepôjdete k nemu?

JÁN UČENÍK

Pôjdeme! Pôjdeme! No kam sa podel?

JÁN KRSTITEĽ

Je pri brode! A práve kráča z vlny
na vlnu suchou nohou. Ako kus
modrého blankytu mu veje plášť...
Už prešiel. Teraz kráča po nivách –
a pozerajte! Rastie... Zdvihol čelo
ponad svet ako obor! Vystúpil
na pohorie... Už kráča po hrebeni
judských hôr! Teraz už hôr efraimských!
Čo krok, to nový obraz, nakreslený
na múre obzoru... A kam sa náhli?
Do svojej Galiley! Tam chce začať
to svoje dielo spasenia. A odtiaľ
vykročí na tú svoju osudovú
cestu... Nuž, idete?

JÁN UČENÍK

Ach, prečo, majstre,
nás posieľaš preč, všetkých odrazu?

JÁN KRSTITEĽ

Ja nie som Kristus, ja som iba ten,
čo prišiel pred ním ako rýchly posol,
čo chodí pred kráľom. Keď posol zmizne,
príde kráľ. On je ten kráľ, ktorý príde
tajne, no čoskoro ho budú všetci
spoznávať podľa skutkov. Ten, čo prišiel

až z takých výšok, presahuje všetkých.

Ja som len pozemšťan, čo zo zeme
prišiel a vraví len pozemské veci.

JÁN UČENÍK

Ó, pane, predsa len nám dovoľ zostať
pri tebe. My sme nevideli nič...

JÁN KRSTITEĽ

Odprevadím vás za Jordán, už poďme.

JÁN UČENÍK

Len za Jordán?

JÁN KRSTITEĽ

Len. Možno kúsok ďalej.

JÁN UČENÍK

No dovoľíš nám, pane, keby sme sa chceli zas
vrátiť k tebe? Dovoľ nám to!

JÁN KRSTITEĽ

Uverte, že vám uňho bude lepšie!

Tak neskonale sladko, bezpečne,
že sa už nikdy nevrátite ku mne!

(Zahrmí.)

Plamenná pečať! Tá to potvrdzuje.

JÁN UČENÍK

Ach, majstre, to je búrka – hrozná búrka!

Víchor ju prináša! Tma na nebi aj na zemi!

Akoby bol súdny deň!

(Zahrmí.)

JÁN KRSTITEĽ

Áno, moje skropenie vodou je leda krstom pokánia na od-
pustenie hriechov, kdežto krst onoho je pomazanie duchom
svätých k znovuzrodeniu na duchu...

(Rachot hromu.)

Pomodlime sa: Hospodine, pane nebies i zeme, ktorý v moci
svojej ohlasuješ sa nám ohnivým jazykom hromu, nám bied-
nym tvorom, kľačiacim pred tebou s bázňou, ó, ozývaj sa bez
prestania i v našom vedomí a svedomí, aby sme boli pokorní
duchom, nepochybne a neohrozene vyznávali zjavnú pravdu
tvoju: ať čím prv zjádeme k tomu, ktorého si poslal k nášmu
spaseniu. Áno, s radosťou prijmem svedectvo jeho, aby sme
spečatili to, že si ty Boh pravdomluvný.

Lebo ten, ktorého si ty poslal, slovo tvoje hovorí. Ty, otec, mi-
luješ ho ako syna a všetko dal si do rúk jeho. A kto verí v syna,
má život večný, ale kto je neveriaci synovi, neuzrie života, ale
hnev Boží zostáva na ňom. Amen. Idte!

JÁN UČENÍK

Kam zájdeš ty?

JÁN KRSTITEĽ

Ja? Ja vyplnil už svoju úlohu. Nuž, nemajúc tu viac čo hľadať,
hlas tu vyslúžilý, odznelý súc: zájdem, kde ešte púšť – kde hlu-
chá samota, skál nemá spoločnosť... snáď drsnateho mračný
úplaz navždy ma zacloní –

JÁN UČENÍK

A tam chceš zostať, majstre, sám i bezbranný!?

JÁN KRSTITEĽ

Nie sám, ale s Bohom, s ním! So sprievodcom mocným, ochrancom na každom kroku. Ech, malodušní! Nestarajte sa vy o mňa – vaša péč mňa dráždi len, skôr o seba si dbajte, hľadajte radšej, kde prospech váš, váš zdar... I chodte už, už pohnite, no! Z jeho rozkazu vám nakladám, hej, rozkazujem vám!

(Kdesi vzadu sa bez slova objaví Filip.)

JÁN UČENÍK

Ó, poslúchneme, pane, poslúchneme bez predlenia. Len prosíme Ťa ešte, ráč požeňnať nám i osobne každému na cestu životnú –

JÁN KRSTITEĽ

Aké je tvoje zamestnanie?

JÁN UČENÍK

Som rybár.

JÁN KRSTITEĽ

Nu, Bože, daj, abys', rozostavujúc sieť svoju, vždy s hojnejšou korisťou ju vyfahoval... A ty čo si?

FILIP

Pane, som kupec z Galiley, s bydliskom v Seforis, vlastne býval som tam –

JÁN KRSTITEĽ

Kupec? Och, už Ozeáš, prorok, sťažoval sa: vraj Izrael kramárom je, v ktorého ruke sú vážky falošné, rád ukracuje: aby sám zbohatol, nabháňal si imania... Varuj sa toho! A ďalej?

FILIP

Snáď i sám hádaš, kto som ešte? Aj počuť si musel o nešťastníkovi Filipovi, ktorého Herodes, kráľ, nemilosrdne pripravil o ženu, o jedinú dcéru, o majetok, vlasť, česť, o všetko!

JÁN KRSTITEĽ

Tys' ten človeče? Zahrnutý krivdami rukou kráľovskou? Sú-cítim tak hlboko s tebou, ako splna som zatratil i zatracujem onoho zločinca! Ale kde Tamar, žena Herodesom zapudená?

FILIP

Na ceste k otcovi, kráľovi Aretasovi, pane. Azda už spočinula v jeho náručí...

JÁN KRSTITEĽ

A čo ty? Aký prechovávaš úmysel?

FILIP

Voči Herodesovi? *(Ján Krstiteľ prikývne.)* Podryf, vyvrátiť, povaliť ho, ó, pomôž mi, pane!

JÁN KRSTITEĽ

Pamätaj, Filipe: pomsta Bohu!

ŠTVRTÝ VÝSTUP**DVORAN** *(Prichádza.)*

Konečne sme Ťa dopadli. Schodili sme temer všetky končiny jordanске, aby sme Ťa vyhľadali a odprevadili ku kráľovi Herodesovi.

JÁN KRSTITEĽ

A čo chce odo mňa kráľ?

DVORAN

Žiada si tvoje rady.

JÁN UČENÍK

Číra nástraha! Úklad, podvod, zrada! Nechod! Nechod!

FILIP

Ó, chod', pane! Tvojej posvätnéj osobe ani kráľ nemôže ublížiť, ty porazíš ho k zemi jedným mohutným slovom svojím! Ó, staň sa oným spasným cherubínom môjmu dieťaťu! Chod, chod!

JÁN UČENÍK

Nechod', pane!

JÁN KRSTITEĽ

Idem, musím ísť.

(Odídu.)

TRETIE DEJSTVO

Hrad Makor

PRVÝ VÝSTUP

(Obadja príde náhle znútra.)

MANAHEN

Vari už, Obadjo?

OBADJA

Vraj i jej milosť, pani kráľovná, chce sa zúčastniť na honbe, preto priedah vo výprave... Tak vyčkáme, milý priatelu Manahene a či Theo-Timo-Filo... aké to máš poctivé grécke meno? Prepáč, skutočne neviem.

MANAHEN

Choď mi s tým! Ja nevyzliekam mená ako zodratú odev, ponechám to vrtkavým svetákom, vetroplachom...

OBADJA

Lenže už raz taký je prúd, dovalený k nám menovite s kráľovým návratom z Ríma, a ja ani nedbám, že je tu: aspoň odplaví námeľ rímsky a urobí miesto judskému náteru.

MANAHEN

Ach, všetko jedno!

OBADJA

Aký si nevrľý, Manahene, čo ti? Zle si spal?

MANAHEN

Spal, ako som si postlal, čo koho do toho?

OBADJA

Mrzutejší si zo dňa na deň, odkedy odišli sme z Tiberiady...

MANAHEN

Skôr zutekali, Obadjo! Zutekali na nehanebný spôsob a od tých čias sťa zloději ukrývame sa podnes...

OBADJA

A to ty hovoríš, miláčik kráľa? Čo vždy mal naňho mocný vplyv!

MANAHEN

Vieš dobre, kto ho odrazil.

OBADJA

Viem, kráľovnú myslíš, ale jej vliv je v plnom práve... Či vari buričov mal pochváliť? Záškodníkov odmeniť? Zločincov povýšiť? Tých potrestať treba, Manahene! To beh rozumného vladárenia i kráľov i národa záujem...

MANAHEN

Naopak, keďže zhora pošlo všetko pohoršenie, milosť by bola obrat k náprave!

OBADJA

O milosti ani reči, to nikdy! Nemilosrdne zničiť vinníkov, Manahene... prameň zla najskôr zahatať! Veď pridobré vieš, kto je ním: Jochanan! No neujde slučke, zlapajú ho a – bude pokoj.

MANAHEN

Bez srdca človek ty! Najzafatejší z farizejov –

OBADJA

A či neurazil až do krvi kráľa a kráľovnú, ju zvlášte? Ale upokojme sa, Manahene, pozri, ten prívetivý úsmev rána – podaj mi pravicu, lebo povždy som si ťa vážil, vždy... *(Vytiahne list.)* Vieš o tom, že náš Chuza je v Galilei hlavný spiklenc?

MANAHEN

Čo je s ním?!

OBADJA

Preveslujúc Genezaret, uskočil kamsi... ba i iní odbojnici...

A jeho žena: *(Číta.)*

„V Kafarnaume posluhuje tomu z Nazaretu... A ten je celkom tichý, skromný a milý človek: samá láska a úslužnosť... Divy robí, áno, opravdivé zázraky! Hneď, ako sa objavil v našej Kane Galilejskej, počas svadby vodu premenil na víno a vraj pravé helbonské... A od tých čias vraj často pozývajú ho na svadby. Lež v Naime! Syna vdovice už na márach ležiaceho vzkriesil ti z mŕtvych!“ *(Obadja sa zasmieje, pozrie na vážnu tvár Manahena. Prichádza Herodes, Herodias, Salome.)*

DRUHÝ VÝSTUP

HERODES

Keď z pliec nám spadne farcha starosti, tu vystrieme sa naraz ako strom, čo na jar na Hermone unikol zálahe snehu. Ako tetiva sa naša vôľa napne v ramenách, až prítom zazuní! Len bez najmenších obáv a hrdo treba natiahnuť luk: a hneď brnkne, rozletí sa k cieľu z tetivy šíp – náš zámer... Poďme na lov! *(Obadjovi.)*

Uvažovali sme o rozkazoch i za noci, strhnúc sa tu i tu zo sna, uvažovali, no nezmenili. Ako vlastne znejú? Prečítaj nám ich, bedlivý tajomníče, ale krátko, stručne: len podstatu, samé jadro... a ty, vznešená a prozreteľná družko naša, ráč nakloniť tiež svojho čulého uška, požičať nám pozornosti –

OBADJA

(Číta.) „Plnomocnému vojvodcovi Achisarovi, ináč po grécky Filemonovi, nakladáme: vzburu, kde by sa ešte v Galilei prejavovala, nemilosrdne potlačiť s pritiahnutím pomoci a posádok rímskych!“

HERODIAS

A uprchlých buričov stíhať i za hranicou...

HERODES

Prirodzene, je to na písme?

OBADJA

Áno, panovníče môj.

HERODES

Dobré. Ďalej a rezkejšie!

OBADJA

„Po druhé. Zlapaných odbojníkov v pomere s ich zločinními prísne potrestať: tak menovite tých, čo útočili na náš sídelný palác tiberiadsky a ho porúchali – všetkých ukameňovať!“

HERODIAS

Na námestí pred palácom!

OBADJA

Tak stojí, milostivá kráľovná. „... tých, čo v Seforis kaštieľ kráľovnin vypálili a ho vyrabovali, na tomže spáleníšti rad-radom ukrižovať alebo, ak trvá požiar ešte, v ňom ich upáliť –“

HERODES

Po predbežnom mučidle –

MANAHEN

Ó, milostivejšie káraj, láskavý kráľu môj!

HERODIAS

Nemožno!

OBADJA

„... tých, čo v Sarepte spustošili vinice kráľovské, na tamojších morušiach povešať, vypustivších kráľovské rybníky tak skoro nevyпустить z väzby, čo lode kráľovské potopili v našom mori, tých tamže utopiť, čo v krajine za týmže morom –“

HERODIAS

A o náhrade je tam reč?

OBADJA

„Všetkých, poľažne ich potomkov pridržať nahradiť škodu –“

HERODIAS

Sedemnásobne!

HERODES

Až na štvrté pokolenie trest sa prenáša.

OBADJA

„Po tretie: zbierať vojsko, nielen za žold, lež i núteným odvádzaním –“

HERODES

Ale čím viac ho! Bez neho sme tône! Ešte dačo, zdieľny tajomníče náš?

OBADJA

Úprava o daniach, pane kráľu.

HERODES

Ó, to je tiež hlavné! Zrovna tak ako vojsko. Statný voj a plná pokladnica, krv a pot z ľudu pohromade – to je parenisko, kde kráľovské planty rastú ako z vody...

OBADJA

„Rozkazujeme staré dane povýšiť, nové uviesť, rozmnožiť clá a mýta, robotizeň zdvojnásobiť, zrýchliť skrze to stavby –“

HERODES

Tak, tak. K tej úprave mal si priložiť rozvrh kráľovských potrieb, urobil si? Ak nie, doplň za horúca... Kráľovské potreby, nu, sú raz potreby kráľovské! Až sa odtiaľ do sídla navrátíme, áno: do krajšieho ešte paláca chceme doviesť našu vzácnu paniu, a to popod triumfálnu bránu, sťahy v Ríme! Aj inde zamýšľame stavať, čisto v daktorom z gréckych... hej, v korintskom

slohu: bude sa to jagať mramorom, akantom venčiť, súladom usmievať – aj sochu umiestnime dnu: uhádni či, krásna družko naša! A druhú v podobe všetečného Kupida k nej: vieš, rozto milá dcéro Salome, kto ním bude? Nuž, kráľ je kráľ!

Na honbu! Na lov!

SALOME

Nejdem.

HERODES

Nejdeš, ach,

a prečo?

SALOME

Nechce sa mi.

HERODES

Ako ľahko

ti vyhrkol ten odpor z úst! Tak ako

okrídlený! No okrídlený chrúst.

Nechce sa tí? Hm. Nuž teda dobre.

Máš vlastnú vôľu. Môžeš mať aj nechuf.

No uvedom si, dcérka, že si ešte

mladá – a mladá je aj tvoja vôľa.

Ak má byť pevná, mala by sa pripnúť

k staršej a mohutnejšej vôli – ako

ten brečtan, ktorý obopína driek

duba a s dubom rastie – aby nebol

zemeplazom, po ktorom iba šlapú.

Máš vzor, aj ty to sprav – tyč našej vôle

tak ako vzácny šlahúň obopni.

SALOME

Nie a nie.

HERODIAS

Zase nové vrtochy?

Protivné dievča! Nebolo ich dost?

Navešiaš celú šnúru vrtochov?

Čo je to za rohatý vzdor a rozmar?

Nehanbíš sa, keď vidíš, koľko očí

na teba pozerá a odsudzuje,

ako sa správaš?

SALOME

Matka kráľovná,

hovoríš sama, že keď mám už pätnásť,

je čas, aby som bola vážnejšia,

rozhodnejšia a usadnutejšia –

nuž, snažím sa, a tak mi odpustiš,

že trvám na svojom a nepôjdem.

HERODES

Výhovorka! Poď, dcérka! Matku treba

poslúchať. Matka zaslúži si úctu.

SALOME

Ó, bože!

HERODES

A keď prikazuje kráľ...

SALOME

Nepôjdem!

HERODIAS

Zostaň teda, tvrdohlavec!

Trč si tu! Utiahni sa voľakde
do najzadnejšej z komnát a tam pykaj!
(*Salome odíde.*)

HERODES

No aj tak je to veľká škoda, že...

HERODIAS

Len by ma zlostila! – Už radšej podme.

HERODES

A predsa i jej vzdor je roztomilý,
tak ako býva kvet, keď lupienky má
len načuchrané – práve vtedy býva
najplnší, najzácnejší... Hor sa na lov!
(*Kráľ, kráľovná odídu.*)

OBADJA

(*Hľadá na rozkazy kráľa, ktoré má v rukách.*)

Priveľa, priveľa je toho na mňa!

MANAHEN

Svitá ti už? Už chápeš, zmúdriviaš?

OBADJA

Hej, no aj tak som pyšný na nášho
kráľa! Má dôvtip, vzlet a vkus a je aj
ctižiadostivý, je aj vytrvalý
a pevný!

MANAHEN

Je aj postrkovaný

a huckaný.

OBADJA

A predsa má a môže

mu veriť Izrael!

(*Odíde.*)

MANAHEN

Si naivný.

(*Salome príde.*)

TRETÍ VÝSTUP

(*Manahen, Salome, neskôr Obadja*)

SALOME

Nie, nezostanem v tejto dusnej diere
už ani chvíľku!

MANAHEN

Drahá princezná,

ach, dobre, že to nevie kráľovná!

Herodias je prísna, nestrpí
najmenší priestupok.

SALOME

Nech nestrpí.

Ja potrebujem vzduch tak ako vtáčik-
-letáčik, potrebujem vzduch, svetlo:
potrebujem ho viac ako sova,
potrebujem ho ako operenec,
ktorý vie z hniezda vzlietnuť vysoko,
vyššie než kameň z praku, vyššie aj
než lopta zo svalnatej ruky hráča,
čo vyletí až kamsi do azúru
a tam sa stratí... Vzduch je more duše
a moje ústa vypili by ho
s chuťou aj celé. Každým dúškom by
vypili celú vlnu. Zrenicami
hltám chlieb slnka, krajec po krajci,
po pecni peceň, do posledného
zlatého lúča... Aké je to zdravé –
Svetlom sa opojíť hneď zrána, aby
nám zjasnel rozum, ak ho ešte
halí hmla snov. Ó, bodaj by aj kráľ si
oblúbil svetlo, bodaj by si ním
ochladil krv! Nech si len poľujú!
Pred pitkou dávam prednosť pôstu,
a čo sa stane so mnou, o to sa
nestarám.

MANAHEN

Princezná, už choďte dnu.

Čo chcete ešte robiť?

SALOME

Môžem tu

napríklad behať s niekým o preteky
alebo súťažiť, kto vylezie
skôr na cyprus a ako veвериčka
sa zahojdá na jeho vrcholci.
Mám liezť či behať?

MANAHEN

Spamätajte sa,

princezná! Vy už nie ste dieťa, aj keď
kráľovským deťom prejde všeličo.
Vy ste však rozkvitli už na pannu.
Ó, šťastný ženích, čo vás dostane!

SALOME

No ja sa nevydám. Nie! Nikdy! Ja sa
chcem vycvičiť na smelú, mužnú devu
s bojovnou odvahou, čo bude čeliť
nebezpečenstvám, čo sa nezľakne
na ceste k cieľu žiadnych prekážok.
Nebude mojou sestrou bledá bázeň!
Ja chcem byť jednou zo statočných žien,
o akých píšú kroniky. Chcem slúžiť

národu! A keď bude treba – povediem
do boja babských mužov...

OBADJA (*Prichádza, začuje slová Salome.*)
Výborne!

SALOME

Zatancujem si – sólo pre pannu! (*Tancuje.*)

OBADJA

Si mladá, tancuj, tancuj, princezná!
Teraz je ten tvoj tanec ohnivý –
hej, ako túžba horí, a nie vášeň,
a predsa túžba mocných pohnútok.
Súmerné telo! Zľahka presvitá
tvoj nežný cit cez všetky tvoje údy,
cez krvný obeh aj cez každý kĺb,
cez každé nadýchnutie tvojich prs,
cez každý záklon ušľachtilej hlavy,
podobnej kvetu, ktorý skláňa kalich,
cez pohyb rúk, čo krúžia ako vence,
cez každý úsmev tvojich vrúcnych pier,
cez pulzovanie nôh... A na záver –
keď hudba vrcholí – sa zrazu stretá
potôčik s riavou, objímajú sa
na hodoch lásky v brode! Tak sa šťastne
a svadobne ich túžba naplňa.

OBADJA

Douč sa to a takým tancom potom
prekvapíš kráľa!

SALOME

Nemám najmenšiu
chuť prekvapovať kráľa. Načo? Začo?
Nie, nikdy! Naopak, viac dôvodov mám
ho rozčúliť až tak, že užasne!
(*Pošle Obadju preč. Obráti sa na Manahenu.*)

Manahene, chcem vedieť: prečo vlastne potulujeme sa takto
po krajine, nemajúc nikde stáleho pobytu?

MANAHEN

Och, bože!

SALOME

Predošlá kráľovná, čo bola za osoba?

MANAHEN

Pravý anjel, kňažná, pravý anjel!

SALOME

A predsa kráľ zavrhol ju, desné! A moja matka, čo je odvtedy
pri ňom?

MANAHEN

Princezná, odpusť, nie moje, ale matkino srdce otvor a na-
hliadni doň –

SALOME

Úhor si, Manahene! Ako sa len vieš vyšmyknúť... A môjho otca
poznal si?

MANAHEN

Veľmi dobre, princezná: bohatý, no ctihodný pán –

SALOME

A milujúci otec! Podistým i manžel taký... Ó, kebys' vedel,
ako ma rád videl, nevýslovne rád! A uver, i ja jeho – ako ma
maznal, zahŕňal najvyberanejšími dobrotami! Chybí mi, Mana-
hene, chybí mi, celý svet mi je prázdny bez neho! Dokedy mám
ho ešte postrádať? Ó, jaj! Manahene, povedz! Kde je? Kde je?

MANAHEN

Bohužiaľ, ani potuchy nemám, drahá kňažná.

SALOME

Jak rada bych ho uvidela, rada! Budem sa bohu modliť...
(*Trúbenie.*)

MANAHEN

Kráľ sa vracia. Ale by to už boli dolofovali? Tak chytró?

ŠTVRTÝ VÝSTUP

(*Kráľ Herodes podopiera kráľovnú, Obadja.*)

HERODES

Hej, vraciame sa trochu privčas, však?

No stala sa nám malá nehoda
(čo vyzerala najprv ako veľká,
až sme sa naľakali). Čo tá noha,
miláčik? Už ňa to tak nebolí?

HERODIAS

Už vôbec, už to ani netreba spomínať.

HERODES

Chvalabohu! Bezuzdná
paripa! Ale veď aj zaplatila
na mieste svoj cval.

HERODIAS

Škoda zvierafa.
Dostalo takú dobrú drezúru.

HERODES

Stalo sa. – Opri sa mi o rameno.

SALOME

Ó, kráľ môj, otec! Matka kráľovná!
Tak sa mi cnelo, tak som banovala
za vami, že som si už nevedela
so sebou rady. A v tej úzkosti
želala som vám neúspech a nezdar!
Žičila som vám nešťastie – aj keď je
čudné zlo žičiť z lásky. Pravdaže,
nie veľké nešťastie, len malé, také,
čo by vás prinavrátilo čo najskôr
do môjho objatia! A hľa, ste tu!

HERODES

Ach, ako pekne si to povedala,
iste to aj tak cítiš –

HERODIAS

Znova ťa
spoznávam a zas vidím, že mám dcéru.
Takáto poslušná buď vždy – a naša
láska až po oblohu vypestuje
štep tvojho života...

SALOME

Ó, teším sa!

HERODES

Pod', Salome, a veď nás, ty mladost
okrídlená! A buď škrapinou slimačou,
v akej Venušu vozia holúbky.
(Zdvihne ju do náručia.)

Náš lov sa vydaril –

HERODIAS

Až nečakane!

HERODES

Darmo chcel jeleň ujsť, keď zastrečkoval
na čistine a potom ako strela
sa snažil uniknúť po príkrom svahu,
oháňajúc sa parohmi – bol náš!
A srnka, švárna panna z dúbravy –

SALOME

Čo, chúďa?

HERODES

O tej teda pomlčím...

Chceli sme pokračovať poľovačkou
na kanca, no na moju ľútosť aj
pohoršenie – ten ďalší lov nám zlyhal
a korisť zmizla –

HERODIAS

Nie, nie, drahý môj,
nezlyhal lov a korisť nezmizla:
iného kanca som tam zazrela.
Uviazol v osídle – veď práve preto
som prikázala, nech to triumfálne
odtrúbia. Naša korisť neunikla...
Hľa, tam ju práve vedú! Pozri, kráľ,
koho sem privádzajú! To je divý
kanec, čo poprerýval našu pôdu,
čo povyvracal náš sad cti a slávy...
Nuž? Ešte sa ti zdá, že náš lov zlyhal?

HERODES

Ach, nie som schopný slova...

PIATY VÝSTUP

(Ján Krstiteľ, dvoran, Ján učeník, zahalený Filip)

JÁN KRSTITEĽ

Pustite ma!

Vždy som mal predsa k dvoru voľný prístup –

HERODES

Jochanan!

HERODIAS

Ako sa ti páči divý
brav v našom klepci?

MANAHEN

Ale veď je to
Boží muž! Na takého berie ohľad
aj nebo, ktoré mu tká
svätožiaru zo svojich lúčov!

JÁN KRSTITEĽ

Tu som. – Ja som hlas
volajúceho v púšti! A vy robte
pokánie, lebo sa k vám priblížilo
kráľovstvo Božie!

HERODES

Beda! Jochanan,
si to ty? Ozaj? Taký spustnutý
a v takom odevu...

OBADJA

Fuj! Je to burič!

DVORAN

Hmyz púšte! Bodliak neobrezaný!
Špina!

JÁN KRSTITEĽ

A predsa v čistom, ó, môj kráľ,
v nepoškvrnenom šate prírody,
zvlášť vnútri! Takto som sa ošatil
uprostred trhanov, tých, čo sú nahí
na duši! Skromný služobník – aj váš! –
no hlavne toho, ktorý – väčší než ja –
sa blíži a do posvätného rúcha
oblečie svet!

HERODES

Som v položení, v ktorom
túžim po tvojej rade –

HERODIAS

Hádam nie!

Po jeho rade? Rade od buriča,
ohovárača!? Nestrať rozum, kráľ!
Poradíme si sami vo všetkom –
aj s ním!

HERODES

A prečo by nám neporadil,
kráľovná? Vždy nám dával múdre rady...

HERODIAS

A načo by nám boli?

JÁN KRSTITEĽ

Pozval si ma
vraj k sebe, vravel...

HERODES

Pozval. A keď som ťa
pozval...

JÁN KRSTITEĽ

... ak som ti vtedy neradil
čo najlepšie, nech znášam Boží trest.
Ani dnes neprestanem volať, búriť, plašiť
a prebúdzaf vám tupé svedomie!
Pokánie robte, spupní hriešnici!
Hneď, pokým čas vám dáva ešte čas
a pokým hrá vám ešte struna Božej
zhovievavosti! Králi nie sú predsa
bohovia na zemi, sú to len biedni
smrteľníci, sú pred zákonom rovní
s poddanými a ani oni nesmú
beztrestne prestupovať desatoro
a nesmú dovoľovať, aby ho
prestupovali iní. A vy, kráľ môj,
ste fažko zhrešili a denne ďalej
hrešíte – akoby ste mali mať
výnimku, ale nemáte ju... Dost už
a kajajte sa!

HERODIAS

Aký besný brechot!
Uf! Ovejte ma –

HERODES

Vieš, s kým hovoríš?

Jochanan?

JÁN KRSTITEĽ

S kráľom – no aj s najväčším
bezbožníkom, čo žije v jeho ríši!

HERODES

Och! Porazí ma... Aké nekonečné
rúhanie... počuli ste?

DVORAN

Opraváživosť
bez hraníc.

HERODES

Nevládzem to počúvať –

MANAHEN

Ó, neutkvievaj na povrchu slov,
kráľ! Majú horkú šupku, ale skús, čo
je pod ňou: jadro dobrej pohnútky!

JÁN UČENÍK

Nuž ráč mu odpustiť, môj pane!

HERODES

Ticho!

Mlč, Manahan! Tak teda priznávaš,
Jochanan, čo si porozprával o nás
jeruzalemským? Žalovali mi to –

JÁN KRSTITEĽ

Netajím to.

HERODIAS

On ani netají!
Čo chceš viac?

HERODES

Hneď a zaraz odvolaj
urážku kráľovského majestátu!

JÁN KRSTITEĽ

Ó, nikdy!

HERODIAS

Ani neodvoláva!

HERODES

Odvolaj! Naprav! Kráľ ti prikazuje.

JÁN KRSTITEĽ

Boh zabraňuje! Napravte sa vy –
všetko sa zahladí a vráti sa
na priamy chodník života... Čo vás
dnes špiní, váš stud odčíní, čo robí
škvrný pieh, zbelie ako sneh, a kvas
nahradí čistý jas... To stojí azda
za trochu driny. Začni, Herodes,
od hriešnej postele –

HERODES

Je zákonná!

HERODIAS

Ach, hrôza hrôz! Mám sa dať bôlu zhrýzť
a hanbe spáliť? Necháš nažive to
brýzganie? Potrestaj ho! Zabi ho!

MANAHEN

Zadrž, kráľ! Sám si uznal, že je svätý
a spravodlivý!

HERODIAS

Tak ťa podporuje
tvoj milý námestník! Cha! Na posmech!
Nepochváliš ho?

HERODES

Pozor, Manahan!
Aj ty, Jochanan, pozor! Zakazujem!

JÁN KRSTITEĽ

S posteľou začni, potom pochyt stôl
so žranicou a chlastom – prekof ho!
Na zem s tým hnojom! Potom pootváraj
dokorán dom, nech ti ho prevetrá
vzduch Boží a nech navždy vyženie

spod tvojej strechy ten pekelný smrad!
Na rínky potom choď, kde vystavujú
mrzáci svoje krivdy na odív:
poskupuj, zaplať, naprav hory škôd,
krádeže vynahraď, vráť úchvatky,
a čo si dokaličil, vylieč, obveseľ
to, čo si zarmútil, a odbremeň
všetko, čo skučí pod krvavým jarmom –
tak všetko naprav! Tak sa pokajaj!

OBADJA

Uch, neslýchané!

HERODIAS

Do žalára s ním!

MANAHEN

Ó, kráľ môj, zvažuj, šetri proroka!

HERODIAS

Hľa, zradcu si si choval na prsiach!
Či nepodáš mu napospas i srdce?

HERODES

Ach, dosť už... Zavrite im ústa obom!

JÁN KRSTITEĽ

Máš pod strechou to, čo si nesplodil –
vráť dieťa otcovi!

HERODES

Čo blúzniš, ty,

ty...

HERODIAS

Lotor!

SALOME

Mňa má vrátiť? Komu?

FILIP (Vystúpi.)

Mne!

Ó, že ťa znova vidím, dcéra moja,
po toľkých dňoch a nociach strádania,
po toľkých utrpeniach! Som tvoj otec,
poď do náručia, poď a objím otca...

HERODES

Odvážil si sa prísť sem z vyhnanstva?
A pod záštitou tohto?

HERODIAS

Je to len

akýsi klamár! Nesprav ani krok,
Salome!

SALOME

Nie, to nie je klamár! Cit mi
vraví, že je to otec! Nedrž, pusti
ma k otcovi! Ó, pomôž, Manahen!
Skoč, otec! Ber si ma –

FILIP

Hned!

HERODES

Chyťte ho!

Odzbrojte! Zakryte jej oči! Uši
zapchajte!

SALOME

Pomoc!

HERODIAS

Odvlečte ju preč!

(Obadja odvedie Salome.)

A tohto nešetrite!

FILIP

Och, ty zverská žena!

Zabite ma – no najprv si chcem ešte
raz objať dieťa... Bránite mi!?

Ech, preklietím si cestu, preklietím
cez prieky všetkých pekie!

(V ruvačke s dvoranom, ktorý ho bodne, spadne.)

Slobodná je... *(Umríe.)*

JÁN KRSTITEĽ

Jeho krv na vás, podlí vrahovia!

HERODIAS

A tohto do okov a do najhlbšej
temnice s ním!

HERODES

Hej, uväznite ho –

MANAHEN

A mňa s ním, kráľ! Aj mňa s ním...

HERODES

Hanbi sa,

nevďačník! Rýchlo preč s tou mŕtvou
spod našej strechy! *(Herodes, Herodias odídu.)*

DVORAN (Jánovi učeníkovi.)

Toto mŕtve telo

je tvoja trofej. Chop sa ho... *(Ján sa chopí tela Filipa.)*

A ty,

zločinec, vykroč!

JÁN KRSTITEĽ

Idem, neboj sa.

Idem sám, viem, že si len nástroj moci... *(Jánovi učeníkovi.)*

A ostatní – vy choďte za Ježišom,
že sa ho pýtam, či je vskutku ten,

čo má prísť? A či máme očakávať
iného? Hej, a potom s odpoveďou

sa zase nazad poponáhľajte,

nech nájdete ma ešte živého! *(Odídu. Manahen sám.)*

MANAHEN

Ó, Bože môj! Tvoj prorok – v okovách!

ŠTVRTÉ DEJSTVO

Hrad Makor

PRVÝ VÝSTUP

(Manahen hľadá na stôl plný jedla a pitia.)

OBADJA *(Vbehne.)*

Uch, zbytky, zbytky a zase zbytky! Úžerníci rímski onedlho strčia nás do kapsy so všetkým činom. S posledným klinom!

MANAHEN

No, veď ty si bol vždy za nádheru: lichotila ti, prepych sa ti nehorázne páčil –

OBADJA

Páčil... Ale dnes... zbytky, všade zbytky. Žoldy, honby, plavby, stavby a bohvie čo všetko! Posledný groš odvandroval do Jafa za lakoty-psoty, do Hebronu za kvety-smeti, za nezbedy do Engedi... Hu! Závrat, ani neviem, kde mi hlava stojí, praskne to, skydne to! Uf... Nuž, úprimný Manahene, a povolil ti jeho milosť, kráľ tých takzvaných učeníkov vpustiť do žalára k Jochananovi?

MANAHEN

Povolil.

OBADJA

Divím sa tomu. Veď dnes mali zasadať v rade a súdiť nad ním. Nebodaj ho už i odsúdili.

MANAHEN

Nepravda!

OBADJA

Nepriečim sa, bohchráň, lebo teba neprekoná nik. A trpký si ani aloe, štiplavý sta žerucha, pichľavý ako žihadlo myrhy... britva, meč na obe strany ostrý! Bohchráň sa s tebou stýkať... Zbytky, zbytky, zbytky, óvi!

DRUHÝ VÝSTUP

(Vojde Herodes.)

HERODES

Obadja, posúr stavbu – vieš, ktorú a kde! Tam, kde sa v našom mori vykúpala ustatý Jordán a sta osviežený pútnik zas beží ďalej. Áno, krásne sa bude týčiť ten hrad na brale, pod ktorým vodný tok má taký spád: ku kráľovniným narodeninám chcem, aby bolo všetko hotové. Aj socha, čo zveční jej podobu tak verne, že až zdúpnie, keď ju uzrie a ohmatá ju, zneistená, ktorá z tých dvoch je vlastne ona. (Taký chaos stvorí umelec, keď podvedie

prírodu.) Posúr stavbu toho hradu! S čím ma chceš oboznámiť, Manahen?

MANAHEN

V pokornej úcte ti ďakujem, láskavý kráľ, že si učeníkov pripustil k Jochananovi. I on ti ďakuje –

HERODES

No a potešilo to i jeho?

MANAHEN

Ožil, okrial, zahorel cele, odhodlaný ku každej obeti –

HERODES

Tedy i k tej, že ožele svoj skutok, ktorým nás tak hlboko urazil?

MANAHEN

Ó, pane, odpusť mu ho veľkodušne!

HERODES

Kedy ti tak prirástol ku srdcu?

MANAHEN

Presvedčil som sa, že je posol Boží, že je skutočne prorok! A ako taký, i keď koho hreší, teší ho, i keď preklína, pozhnáva, i keď bičuje, miluje –

HERODES

Ale ľud zachvátil pod menom nápravy, urobil ho trúfalým, naproti nám neposlušným, vzdorovitým...

MANAHEN

Ak má taký vplyv, tak trest naňho uvalený ešte väčšmi podráždi ľud: toto ráč nespúšťať zo zreteľa –

HERODES

No, uvážime všetko, môj milý Manahene, všetko dopodrobna, a tak budeme konať.

MANAHEN

Dnes sláviš svoje narodeniny, keď nielen prijímaš, ale i dávaš dary... Tak učiň dar kráľovský! Prepust' Jochanana!

HERODES

Vieš modlikať, Manahene, neodbytné, ale tomu už raz vládari sveta sú napospol vystavení... Nu, buďsi: vezmi kráľovský môj slub, že zajtra, ako slnko vybŕdne z temnosti nočnej, vyjde i on z temnice a pozdraví ho slobodný!

MANAHEN

Ó, ďakujem ti, láskavý kráľu môj! Ostatný môj život bude pre teba číra vďaka, ó, číra vďaka! *(Odchádza. Ukloní sa Herodiade, ktorá prichádza so Salome.)*

TRETÍ VÝSTUP

HERODIAS

A toho tam pokažiteľa kedy odpravíš zo služby?!

HERODES

Hej, bezprostredným, jasným, vreľým prúdom tu – z tvojho srdca, družka rozkošná, a, milá dcérka, z tvojho srdiečka –

sa vyrinul cit smerom k môjmu srdcu.
A veru nezabudnem vám to nikdy,
oj, nikdy, kráľovná a princezná,
aj keby vek už zahmlil moju pamäť!

HERODIAS

Teší ma to –

SALOME

Aj mňa to teší!

HERODES

Hľa,

som práve vo vznešenej nálade!
Hudobný nástroj je dnes aj môj cit!
Sám si naň k svojim narodeninám
vyhrávam – sám som nástroj, sám naň hrám...

DVORAN (*Vojde.*)

Jasný kráľ, ďalšie blahoželania
a dary!

HERODES

Odkiaľ, braček?

DVORAN

Z Gadarenska,

zo Samárie, z Galiley, z Fenície –

HERODES

Hneď prídeme. (*Dvoran odíde.*)

Nie je to najvyšš povznášajúce, kráľovná, keď i z tak ďalekých
strán prichádzajú pred nás s pozdravy? Ešte i z pomýlenej Ga-
liley! No, utuchlo to tam už – utuchá...

HERODIAS

Dovoľ, láskavý manželu môj; my ešte máme tu omrvinku
zaneprázdnenia.

HERODES

Aj, aj! Množiť prekvapenia pre mňa, však ver'? Ženo! Lenže
navzájom i ja mám pre kohosi čosi naporúdzi... hm, skoro
som sa podriekol a odhalil najskvostnejšie potešenie več-
re dnešnej... Mám, pravdaže, mám tiež pohotove! Mám...
(*Odíde.*)

HERODIAS (*Prezlieka ju na slávnosť.*)

Díval sa, ale predsa nevidel
a nepočul nič – budú prekvapenia
prekvapeniami preňho! Salome,
on si ich zaslúži však, zaslúži,
veď je to dobrý manžel, lepšieho
niet pod slnkom, a je aj starostlivý
a štedrý otec. Moja Salome,
nuž s chuťou do toho! A on sa ako
vosk na slnku hneď potom roztopí:
a našu žiadosť, nech je akákoľvek,
vzápätí vyplní! Nuž len sa o to
pričini, môj kvietok, s bystrou ochotou,
dosť schopností máš na to, aj dosť vnád.

SALOME

Neuvedie ma hudba?

HERODIAS

Uvedie ňa.

Bude to stará skladba, ale keď sa
odrazu rozozvučí pod klenbami,
poprevracia aj kadidlá a sála
sa zrazu zmení na velebný chrám –
a náš kráľ bude v ňom najvyšším kňazom.

SALOME

Ach, drahá matka! Rada zahrám aj
na harfe!

HERODIAS

Nie je to dnes tvoja starosť.

Je pripravený zbor, čo zahrá chorál
a odíde.

SALOME

A potom príde spev?

HERODIAS

Áno.

SALOME

Ach, rada by som, mamička,
aj zaspievala – takú pieseň, akú
kráľ ešte nepočul... A sama by som
sa sprevádzala na lýre...

HERODIAS

Nie! Pieseň

zaspieva venček panien dvoraniek,
to postačí. A potom príde – hádaj,
čo?

SALOME

Neviem, mamička. Už tanec?

HERODIAS

Tanec!

Ten, dieťa radostné! A tu už bude
na tebe, ako kráľa prekvapíť
a potešíť! Hej, ty mu zatancuješ
tanec, ktorým si prekvapila raz tak
úžasne aj mňa. Musím povedať,
že ty ho tancuješ priam dokonale!
V tom tanci ti niet páru.

SALOME

Mne sa však už

zunoval. Nechce sa mi tancovať.

HERODIAS

To ani nevyslov! Kde si to prišla
na taký hlúpy nápad? Ktojej deve
sa môže spríkríť tanec? Hlavne keď si
uvedomí, že v tanci môže nechať
vyniknúť všetky svoje pôvaby?

SALOME

Veď práve preto, mamička, ma tanec
nebaví – že je taký háklivý.

Vháňa krv do tváre –

HERODIAS

Ach, netýkavka!

Veď najkrajšia je panna, keď sa pýri!

Je ako spiaca ruža – bdejú trne.

Je ako zora – na dosah, a predsa
vysoko. Ty dnes musíš tancovať!

SALOME

Musím? Som azda vaším otrokom
a musím urobiť aj to, čo nechcem?

Mám od istého času pocit, akoby
som bola väzeň – strážia, špehujú ma
tak ako Jochanana!

HERODIAS

Ale choď!

Tvoj živel bol vždy vzdor, tá krutá
radosť, keď si sa mohla vzpriečiť matke.

Zatancuješ! A keď sa ti ten tanec
vydarí, neminie ňa odmena!

SALOME

Vráťte mi otca!

HERODIAS

Vrátim. Buď ja sama,
alebo nahovorím na to kráľa.

SALOME

Naozaj? A je tu? Ten, čo sem vtrhol,
bol celkom, akoby to bol môj otec!

HERODIAS

Nebol. Už som ti vysvetlila stokrát,
že to bol podvodník, za tvojho otca
sa iba vydával. Tvoj otec býva
v Tyre a rozkazuje moriam, aby
mu šťastne prenášali koráby
so vzácnym tovarom – to robil vždy.
Len čo sa vrátíme zas z týchto ciest,
hneď za ním zjídeme...

SALOME

Ó, moje šťastie!

Dar darov! Dobre, budem tancovať,
ako len najlepšie to dokážem,
aby som prekvapila kráľa!

HERODIAS

No a kráľ,

ten prekvapí zas teba! Taký bude
namäkko pri pohľade na tvoj tanec,
že sa až márnokratník z neho stane.
Využi chvíľu, keď to naňho príde,
a dá ti dar! Aj za mňa – za môj osud.

SALOME

Aký dar, mamička?

HERODIAS

To ešte nechci

vedieť, ach, nie je to nič pre slepé
oči dňa, v noci ten dar zasvieti!

V noci sa rozvidní aj tebe, keď ti
ho zrazu – tancujúcej – pošepkám.

Ja tebe, ty zas kráľovi – už chápeš?

SALOME

Chápem. Môj drahý otec je môj dar.

Ó, nech len čím skôr uzriem jeho tvár!

(*Odídu.*)

ŠTVRTÝ VÝSTUP

(*Manahen, Ján učeník*)

MANAHEN

Sem poďte, milí bratia! Jochanan dľa zaručeného rozhodnutia kráľovho zajtra ráno bude vypustený zo žalára a slobodne môže odísť, kam sa mu páči.

JÁN UČENÍK

Ó, chvalabohu! Sláva Bohu!

MANAHEN

A povedzte mi, čo mu vlastne odkázal ten z Nazaretu? Ale dopodrobna, dopodrobna...

JÁN UČENÍK

Práve bol vystúpil z lode na breh u svojho Kafarnaua, keď sme predstúpili pred neho a rozložili mu, prečo sme prišli. A tu, keď i v tú hodinu mnohých uzdravil, odpovedal nám, ako len on zná hovoriť, s najpokornejšou veľbou: idúc zvestujte Jánovi, čo ste videli a počuli: že slepí vidia a kulhaví chodia, malomocní očistenia dochádzajú, hluchí slyšia, mŕtvi z mŕtvych vstávajú a chudobným zvestuje sa evanjelium. A blahoslavený je, kto sa nehorší na mňa. A potom počal hovoriť zástupom o Jánovi. On to je, o ktorom napísané stojí: aj, ja posielať anjela svojho pred tvoju tvár, ktorý pripraví cestu tvoju pred tebou. Amen, vravím vám, medzi syny ženskými nepovstal väčší nad Jána Krstiteľa –

MANAHEN

Neskonale utešujúco, neskonale!

JÁN UČENÍK

Ale i doložil potom takým prenikavým hlasom: odo dňov však Jána Krstiteľa – až dosavád kráľovstvo nebeské násilie trpí –

MANAHEN

Úfam sa, zajtra prestane trpieť, zajtra! (*Hudba.*) Začiatok pohonu na rozkoš... (*Odídu.*)

PIATY VÝSTUP

(Herodes, Herodias, Salome, dvoran, Obadja, hostia len vo zvuku)

HERODES

Život je štedrý darca všedných dní –
ale dnes nám dal sviatok. Páni, k stolu!
Čo? Mne ten veniec? Vďaka, kráľovná!
Ty, Salome? Ty mi ho nasadíš?
Aké máš hladké rúčky, aké jemné!
Aj ty si jedným z kvietkov vo vencí!
(Zaznie slávnostný chorál.)
Ach, aká zvláštna hudba! Po predkoch!
Čo za stáročia prežil národ, oni
vyjadrili v tej hudbe. Je to zmes
svetla a tmy, zmes radosti a smútku,
nádeje, tiesne, bázne, chrabrosti,
víťazstiev, prehier... až si na pochybách,
ktorý tón vládne, či ten klesajúci,
či plesajúci? Nárek zajatia
či výskot slobody? Čo, kráľovná,
hovoriš na ten zvučný chorál ty?

HERODIAS

Priveľa vresku-tresku, bez ticha,
stáby šli zbúrať múry Jericha.

HERODES

Ó, aké trefné, milá Herodias.
Ako sa cítiš, Salome? Je ako
nevinný, práve otvorený kvietok
každý tvoj úsmev.

HERODIAS

Radšej, drahý môj,
si niečo zajedz.

HERODES

Zajem, zajem si.
Aj keď ma nasýtila už tá radosť!

HERODIAS

Nuž, tak sa aspoň napi.

HERODES

Opíjam sa
pohľadom na tú rozkoš navôkol!
No, holubička, ty si možno smädná,
čo si dáš?

SALOME

Eškol je najsladšie víno,
ja si dám eškol, milý otecko!

HERODES

Nuž, pime eškol! Ozaj je to slasť!
Ale aj iná slasť sa ozvala.
Čo je to?

HERODIAS

Spievajú na tvoju počesť.

Spieva chór panien:

Kráľ náš, nech sa každý rozepamätá
na deň, keď si uzrel svetlo sveta!
Každá panna touto piesňou vraví –
ešte dlho zostávaj nám zdravý!
Ty si náš kráľ jediný a pravý!
Nech je dnešný deň dňom tvojej slávy!
Celý svet nech touto piesňou vraví –
ešte dlho zostávaj nám zdravý!

VŠETCI

Salve, kráľ!

HERODES

Mám nazvyš síl, som chtivý zobjímať
aj celý svet, som ako mladý junák,
hrá vo mne každá žilka životom!
Smrť je dnes na mňa krátka... Žena, bozk!
(Objíme ju vášnivo.)
A kde je Salome? Len oblieta
dokola... Prečo nezosadne, vtáča,
v rázsoche stromu – v mojom náručí?
Herodias, Salome hľadáš? Pozri – tancuje!
(Salome neďaleko od kráľa začne tancovať,
sprevádzaná z pavlače na lýre
a tlmeným spevom.)

HERODES

Tancuje pre mňa? Zázrak! Tlieskajte!
Cyprus sa nevie lahodnejšie ohnúť
vo svojom hybkom drieku, nežnejšie
neskloní svoju hlávku hyacint,
keď si – sám sebe! – dvorí v kruhu kvetín!
A vari zefyr lieta ihravejšie
po lúkach? Nie! Nech prídem o hrdlo,
ak áno! A tie pohyby! Jej rúčky
sa prepletajú ako hádatá!
A každý úsmev ako rozpuk ruže,
každý je iný, všetky čarovné.
Blesky jej očí sú dve pochodne
nastoknuté na plecía čiernej noci
pri bráne raja – len ju otvorí!
A ako horí jablko jej líčka
v tej tóni ambrou voňajúcich vlasov
sta v listí... Byť tak červom! Vhrýzť sa dnu!
A čo ten pohyb ňadier? Či to nie je
svadobná poduška, tá, na ktorej
sladko je bdiieť i snívať v sladkom spánku?
Salome, ja som ťa už napoly
zhltol, už iba zapíť, zapíť – inak
zahyniem smädcom... Víno nehasí!
Preč s ním! Poď, kráska! Radšej vypijem

tú tvoju druhú polovicu – bude
po smäde! Prichýl čašu ústočiek!
Ej, ako tancuje tá smiechotka
a ako pradie prelesť – lesť – a ako
snuje tie pohyby či pohnútky
a viaže slučky, oká z pôvabov,
ktoré nás majú podráždiť. Ó, striga,
ktože ňa naučil ten zvodný tanec?
A prečo, načo? Aký úmysel
ním sleduješ? Ty nám chceš počariť?
Zakliať nás? Spotvoriť nás? Zmeniť nás
na lútych tigrov, smädných po krvi?
Alebo skrotíš nás len na baranov?
Och, ako páli ma tá záha šelmy!
Skrotila si ma však, som poddajný
a mäkký, povoľný – nuž, neboj sa!
Skoč ku mne – rob si so mnou, čo len chceš –
mám ňa rád. Ten tvoj tanec, ten je hoden
všetkých chvál, všetkých odmien! Zaslúžiš
si čokoľvek... Poď ku mne! Prisahám
(vy všetci budete nám svedkami),
že čokoľvek si zažiadaš, ti splním.
Nič nie je nemožné! Chceš najprv dar
od kráľovnej – chceš najprv matkin bozk?
Ach, dáva ti ho rada, si jej radosť!
A teraz môj dar – povedz mi, čo chceš!
Pošepkaj mi to! Ó, tie tvoje líčka –
nebeská manna! Čože? To že chceš?

SALOME

To, môj kráľ.

HERODES

To nie! To je nemožné!

Či som zle počul? Do ucha mi to
pošepkaj znova. To chceš? Naozaj?

SALOME

Naozaj to chcem.

HERODES

Dieťa, preboha,
a načo ti to bude? Strach! Ó, nikdy!
Ale kráľ prisľúbil – a kráľ sľub splní.
Sem pristúp, dvoran!

DVORAN

Rozkáž, veličenstvo!

HERODES (*Rozkaz mu dá pošepky.*)

Tak choď a vybav. (*Salome však v roztopaši pochytí
striebornú misu zo stola a podá dvoranovi.*)

DVORAN

Hneď to vybavím! (*Odíde.*)

OBADJA (*Manahenovi.*)

Ty nevieš, čo to má byť?

MANAHEN

Netráp ma,
som beztak na trňoch –

HERODES

Ó, čudné dieťa!

Lahkomyseľný smilník, nerozum
ňa kdesi splodil iba úchytkom:
a tak si pankhart, večné nedochôdča,
bez štipky súdnosti! Svet bez teba
bol lepší, nebol taký diabolský
a šialený a prchký...

HERODIAS

Čo ti je,

môj drahý manžel? Na čele máš mrak –
urobte prievan, trebárs víchricu,
nech odletí! No, nič to. Vypime si!

HERODES

Nechutí mi už! Dosť! Už cítim odpor!
Sám sebe som sa zhnusil, ohyzdník...
Veď je to hrôza! Ale ešte stihnem...
Hej, Manahen!

HERODIAS

Čo, drahý? Mne sa venuj!

HERODES

Ty sa len venuj hosfom...

HERODIAS

Veď sa im

venujem stále! Hore pokále!
Až po trámy... Až po blednúce hviezdy
dvíhajte tú krv révy! Salome,
a ty len tancuj! Kráľ sa na to dáva
s úľubou... Milí hostia! Hýrte, hýrte!

SALOME

Ach, ustala som, dovoľ, matka, nech
si odpočiniem, prisadnem si k tebe,
pritúl ma tesne, vezmi pod ochranu –
mráz po mne behá – skry ma pod svoj plášť!

HERODIAS

Seď, keď chceš, skry sa, bojko. Hostia, ráčte,
len ráčte... nie je dôvod na prestávku,
netreba trhať našu hosťinu –

HERODES

Piť, piť, piť... Pime, hostia, pime do dna!

Až do dna! A zas do tmy bezodnej!

Do nekonečna pime dúškom púšte!

Ó, a ty, hustá hmla, čo omračuješ,

ty padaj, ty mi sadaj na ducha!

(*Dvoran prinesie na mise hlavu Jána Krstiteľa
a podá Salome, ktorá zhrozená ihneď položí
misu na stôl pred matku – kráľovnú.*)

MANAHEN

Ach, vierolomný kráľ, čo si to spáchal?
 Kde je sľub, čo si mi dal pred chvíľou?
 Len si ho vyslovil, už si ho zrušil?
 Druhého dňa sa nedožil tvoj sľub?
 Ty druhý Joas judský! Ako ten
 Zachariáša ty si doriadil zas
 Jochanana... To ste sa dohodli?
 Krvižíznicvi! Žráči prorokov!
 Poď, svätý pokrm!
 (*Pochytí misu a predkladá.*) Jedz, kráľ, jedz, ty šakal!
 Kráľovná, vlčica, na, jedz!

HERODIAS

Chod' do čerta,
 pandrava ohavná!

MANAHEN

Jedz, Salome,
 i ty, i ty... Ó, ešte taká mladá,
 a už si sa tak zvrhla!

SALOME

Manahen môj,
 ó, neodsúd ma, dobrý Manahen!
 Som nevinná, mňa iba naviedli,
 použili ma ako nástroj... uver...
 joj! Povedať mám, kto? Nuž celému
 svetu to oznamujem: matka!

MANAHEN

Dračica,

čo nemá srdce!

HERODIAS

Ty čuš, nezvaný
 ľžisudca! Oplan... Chceš nás dourážať
 do krvi? Nevieš, prečo tiekla krv?
 Zub za zub, oko za oko! Len seďte!

MANAHEN

Ó, zmeria, zváži vám to Hospodin!
 Nuž, odmietli ňu: im vraj nechutí,
 ty vzácny pokrm... No mne budeš chutiť,
 hoci ňu varila ich nenávisť,
 ich podlosť piekla – daj mi svoje ústa,
 Jochanan! (*Pobozká hlavu na ústa.*)

Z tvojich úst nech teraz do mňa
 preskočí iskra tvojho zápalu!
 No studené sú, ach! Ach! Zadusili
 v nich svätú vatru... A už som ti takmer
 porozumel, môj Jochanan! A dnes
 sa stanem tvojím prívržencom, tvojím
 nasledovníkom, tvojím učeníkom!
 A budem hlásať vzdor, smrť tyranom,
 kdekoľvek budú kľať tí besní býci

bok slobody a spásať úrodu,
 okrádať ľud a zrádzať Boží zákon!

HERODIAS

Ty mlčíš, kráľ? Ach, ty ho nezahriakneš?

MANAHEN

A vy sa traste! Pripravila vás
 na náš trón cudzia krv, ste na ňom len
 škvrna a hniloba a puch a pleseň!

HERODIAS

Zapchaj mu pysk a umlč ho, kráľ! Navždy!

HERODES

Oboch nás jedna dojka dojčila,
 chráni ho to – je po dojke môj brat.
 Och, že som ho už vtedy nezadrhol!
 Už vtedy mi ten zlodej ujedal
 z dojkiných prs – a robí to tak dodnes...
 (*Učeník Ján sa vkradne dnu.*)

MANAHEN

Tu ste? Už viete všetko?

JÁN UČENÍK

Vieme, ach!

Vieme, my nepozorní strážcovia!

MANAHEN

Hľa, aký dobrý bol náš kráľ – už skôr,
 a nie až pri východe slnka – ajhľa,
 vypustil Jochanana na slobodu!
 Hej, vypustil mu – ducha! Nie je štedrá
 kráľovská láska? Vezmime tú obeť
 spravodlivého, hlavu nášho majstra,
 poďme s ňou tam, kde chladne jeho zlaté
 srdce (ó, bodaj by vstal z mŕtvych!), a tam
 ju nasadíme na ten zohavený
 majstrov trup – potom, až ho pochováme.
 A hrob mu vystelieme slzami –
 hneď vedľa hrobu toho chudáka
 Filipa. Tvojho otca, Salome!
 Lebo aj tvojho otca ona – oni
 zavraždili!

SALOME

Ach, predsa!

HERODIAS

Odpracte
 preč tú hlístu! (*Dvoran odnesie Salome.*)
 Spamätaj sa, kráľ,
 nehlivej, nedriem, čo je s tebou? Zbledol!
 Hlava mu odkväcla! Ach, ratujce
 si kráľa! Lekár! Ocot!

HERODES

Je to sen...
 a či len mdloba? Vína! Je to blen?
 Kde je ten lotor?

MANAHEN

Vravíš o mne? Tu som.

A pozývam ťa, kráľ môj, na hostinu!

Na Jochananov pohreb! Potom na kar.

Nuž, veličenstvá: hýrte do vôle...

DVORAN (*Vpáli.*)

Kráľovská milosť: kráľ arabský tiahne s ohromnou vojenskou silou! Predvoj už je u priekop... môž' byť už u brány!

HERODES

Čo? A bez odporu? Čo vystrájali strážci na vežiach, na valoch?

Drichmali? Lenivá háveď! Opilci, obžerci!

MANAHEN

Ako milosrdný Boh ráči naložiť so mnou, tak bude! (*Vzdiali sa.*)

OBADJA

Bohužiaľ, posádka je prislabá, nevydrží dlhšie obliehanie.

HERODES

A podistým spilá ako snopy!

OBADJA

Milostivý pane, my všetci budeme obrancami, koľko nás tu jest...

HERODIAS

Mňa sa držte! Áno, kto ste od prírody mužmi (*závidím vám!*), dokážte, že ste i hrdinovia!

ŠIESTY VÝSTUP

(*kráľovná Tamar a Zamira s mečmi v rukách*)

ZAMIRA

Prázdny – pelech...

TAMAR

Ach, mne bridí sa i ten vzduch tu...

ZAMIRA

Hýrili tu! Pojedli odvalu a prepili obozretnosť... Chachacha!

Odohnali sme ich od tučnej večere!

TAMAR

Jedlá a nápoje môžu byť otrávené, od tej hroznej strigy všetko vystane.

MANAHEN (*Vojde s kľúčmi.*)

Vznešená panovníčka, tu k tvojim nohám skladám kľúče od hradu.

TAMAR

Manahen! A kde je tvoj kráľ a kráľovná?

MANAHEN

Môž' byť plavia sa už do Judska –

TAMAR

Teda ubzikol?

ZAMIRA

Ten ešte zalezie do klepca!

TAMAR

Prečo plačes, Manahen?

MANAHEN

Kráľ, sláviac dnes svoje narodeniny, dal stať proroka Jochana: na: chceme ho pochovať, kráľovná.

TAMAR

Ach, strašné!

ZAMIRA

Tak ešte i krvou sa opíjali pri dnešnej hostine! Skutočne herodesovské hody! A krvožíznivci nám Arabom budú nadávať do divochov, sverepých ukrutníkov!

MANAHEN

Tá dračica mala i v tom driapy.

TAMAR

Preč z tohto brlohu! Počkáme na otca, ktorý ešte bojuje. Ty pochovaj svätca, Manahen.

PIATE DEJSTVO

I. SCÉNA

Pred šiatrom na bojisku

PRVÝ VÝSTUP

*(Herodes hľadá na vojnovú vravu.
Prichádza Herodias a Salome.)*

HERODES

Aj, dobré ráno! Ako? Ako sa vyspali moje hviezdy na bojisku?

HERODIAS

Môj drahý manžel – hoci aj dul v noci víchor a škriepili sa všetky živly a lejak tepal krov (to aj to nebo napodobňovalo boj na zemi), spali sme pokojne, oj, pokojne!

HERODES

Aj Salome?

HERODIAS

Oj, pravdaže aj ona.

Zhodila tarchu planých spomienok, čo poprebúdza v nej ten odpadlík –

HERODES

Manahen! Áno, viem –

HERODIAS

Aj spomienok na nočný útek z toho hradu Makor –

HERODES

Hej, smiešny útek, no aj obratný! Chachacha! Sklapli zuby komusi...

A potom o to lahšia bola cesta cez Judsko, bol to pochod vífaza –

HERODIAS

Veď my už dokončíme so zdarom tú vojnu, čo nám vnútil ten smrad Arab, zaženieme ho späť, tam, odkiaľ vyvrel vred zeme...

SALOME

Ale potom...

HERODIAS

... pôjdeme

k otcovi!

HERODES

A či nie som ja tvoj otec, môj poklad? Nie som tvoj láskavý otec, čo nemá páru na svete?

SALOME

Veď áno, otec kráľ... ale –

HERODES

Už nijaké „ale“!

Uráža ma to, bodá ako trň! Ja som tvoj otec, ba viac, ešte viac! Čo pekné sa vám obom snívalo?

HERODIAS

Oslava vífazstva.

HERODES

Oj, bude, družka zlatá! A, Salome, čo tebe?

SALOME

Mne? Mne nič.

HERODES

Nič? v tvojom veku, švárna dievčina, a nič? Ach, kto by ti to uveril?

Zato ja som mal utešený sen:

bol som v ňom bôžik lásky, rovnako vysoký ako dnes, len trochu mladší, aj s kušou som to vedel ako on:

šíp som dal na hodvábnu tetivu, natiahol – zamieril – a zrazu spustil – a zlatý šíp sa zabolol – vieš kam?

Necítiš ho tam? Tebe do srdca, hej, tebe, dievčatko –

HERODIAS

Kráľ!

HERODES

Prepálil ho a vrátil sa – a prepálil aj moje, strelcovo srdce! A dva lúče krvi oproti sebe naraz vystrekli, na ceste cez azúr sa krásne stretli a zviazali sa do oblúka dúhy, spoločne jednu pieseň húdli si... Tá hudba!

HERODIAS

Kráľ! Hľad radšej na bojisko, s nenávisťou tam bojuješ, nuž nehraj sa teraz s láskou –

HERODES

Je tam Achisar, náš vojvodca! On vie už, čo má robiť s nenávisťou, a ja si poradím zase s tou láskou. Láska! Čo je ona? Salome, dokážeš ju prirovnať a pomenovať? Láska je vraj puto! Nejaký luhár, nactiutŕhač ju takto nazval – asi nezažil

nikdy to bujné vystrájanie srdca,
keď skáče ako žrebec na paši!
Salome, daj si dlaň tam, kde ti skáče...
či ja tam mám dať dlaň? No dobre, nie...
Vravia aj, že je oheň. Nedotkneš sa
srdca? Tak páli? Dačo na tom bude.
No páli krásne. Nechá zovrieť krv
a naladí ju na slávičí klokot,
nuž a to vzkypenie – to je tá láska,
ten príval citu, čo priam do priepasti
strháva zmysly! Tak to bude, tak!
Chyťme sa, podaj ruku, Salome!
Ty sa chyt' za môj konár dubový,
ja za ratolesť ružového kríka:
potom nech zhučí príval – a nech berie,
lebo aj keď nás strhne, donúti nás
spojiť sa ešte stokrát tesnejšie,
ratolesť – konár, konár – ratolesť:
a to nás spasí –

HERODIAS

Daj jej pokoj, kráľ!
Čo mátaš dievča? Tam je bojisko,
ktoré si treba všímať! Tam sú kocky
hodené!

HERODES

Zaútočte uprostred!
Hej, Obadja! (*Obadja pribehne.*)
Stred nech sa pohne vpred!
(*Obadja odbehne.*)

Tak je to... Tamto, hľa, má žatvu smrť...
A tu zas – tu je láska v rozpuku:
Tak blízko kosba sejbe, smrti život –
a predsa sú si cudzí, dohodnúť
sa nedokážu, vždy sú proti sebe...
Žni teda, smrť! A, láska, ty zas kvitni!
Cítiš už lásku? Líbiš, Salome?
Ó, keby som len vedel, koho líbiš,
ako viem, koho ľúbim ja! Nuž, koho?
Nepošepkáš mi? Šepkať hádam vieš!
No ak aj líbiš, nikdy nevyjadríš
slovom tú hĺbku... výšku... šírku lásky!
To sa dá iba cítiť, to sa vystihnúť
dá iba skutkom...

HERODIAS

Už zas? Salome,
choď do stanu, hneď – (*Salome zmizne v šiatry.*)

HERODES

Posielaš ju preč?
Zo žiarlivosti? Ach, veď je to smiešne!
Nesmiem sa s dcérou ani pobaviť,
ani ju poprekárať? Žiarliš, drahá

kráľovná moja? Ale dobrá skúška!
Potešila ma, lebo dokazuje,
že ešte vždy sme odchovanci lásky.
OBADJA (*Náhle predstúpiac.*)
Vznešený vládár, zvláštna správa z Ríma!

HERODES

Zvláštna? Len či aj dobrá?

OBADJA

Padol Seian –
ten spupný uchvatiteľ trónu.

HERODES

Konečne! A padol dosť hlboko?

OBADJA

Zavraždili ho –

HERODES

Zaslúžil si to
ten povýšenec, divý ukrutník,
ten rozkošník, ten zapredaný lotor!
Ak padol, padlo zhnité ovocie...
A veľký Tiberius, čo mu vyrval
z mrzkých rúk veslo vlády, vykonal
ten najslávnejší čin pre potešenie
a na prospech nás všetkých... Pôjdeme ho
pozdraviť –

HERODIAS

Mysli na kráľovský titul!

HERODES

Zaiste, nestrácam ho zo zretela.
DVORAN (*Pribehne zničený.*)
Mám čerstvú správu: naši cúvajú.

HERODES

Čo táraš? Je to možné? Naozaj!
Arab nám uhryzol kus bojiska
a postupuje... Čo značí ten zvrat?
Mám pripustiť, že ten náš udatný
lev Achisar mu v boji podľahol?
Vrav, kamarát, vrav, čo ti stačí dych,
nech vieme!

DVORAN

Oddiel našich žoldnierov,
ten výber veteránov, čelný voj,
tá naša pýcha (no aj chvastúnstvo),
pri prvej zrážke sa vzdal vrahovi,
čo pohrýzol a vyplul naše jadro –

HERODES

Och, zberba! Žoldnier: už to tvoje meno
je podozrivé! Žold a odvaha:
kto kedy taký párik zosobáší?

DVORAN

Láskavý kráľ môj, zaskočila nás
aj čata povstalcov na čele s Chuzom

a Manahenom. S nimi je aj vojsko,
čo predtým zbieral Filip, pokým žil.
Vtrhli k nám z Damasku – sú zohratí
s Arabom, prepadli nás cez jarmucký
priesmyk a zlomili nám pravé kridlo –

HERODES

Mizerní zradcovia!

HERODIAS

Kráľ, do boja!

DVORAN

Padol aj Achisar – pod mečom kráľa
Aretasa – a ešte v posledných
kľčoch vraj radil: „Uzavrite mier!“

HERODES

Vraj uzavrite mier! Mier s takým vrahom!

HERODIAS

To nikdy!

HERODES

Na kone! A prebite sa!

Ó, prekliaty klin, roztvor sa a zatvor!

A vy – vy ešte verní kráľovi –

rukujte! Nech sa plnia zbrojnice!

Obetujeme na to celý náš

súkromný poklad –

HERODIAS

A ty pocválaš

do Ríma po pomoc a – po korunu!

HERODES

Och, beda! Slnko, stúpaš na vrchol,

ale nie na náš: previnili sme sa

a zaslúžime si len trest... Preč! Preč!

HERODIAS

Zas ozlomkrky preč! Ó, potupa,

ktorej niet páru! Najmi básnika,

daj ten svoj zápas zvečniť, chachacha...

Utekáš? Ozaj pekné! Salome,

ty si kde? Drž sa pri mne, Salome!

(*Odídu.*)

DRUHÝ VÝSTUP

(*Vojdú ozbrojené Tamar a Zamira a Chuza s Manahenom.*)

TAMAR

Zutekal znova, ale tentoraz

s poriadnou príučkou.

ZAMIRA

Ó, jasná pani,

rozkážeš teraz stíhať utečencov?

TAMAR

Mám toho dosť. Už hádam stačilo.

142

ZAMIRA

Dohoníme a dorazíme ich

v Tiberiade – je tak, veličenstvo?

TAMAR

Vám, milý Chuza, milý Manahen,
obidvom vďaka!

CHUZA

Za čo, kráľovná?

TAMAR

Zaiste, toho Herodesa by sme

zдолali aj bez vašej pomoci

a rozprášili by sme jeho biednu

armádu. No aj tak vám patrí vďaka.

Podopreli ste naše trestajúce
ramená, urýchlili rozhodnutie.

CHUZA

Priskočili sme iba na pomoc

Hospodinovej ruke, ktorou si

bola ty a tvoj otec: potrestaný

bol smilník, ktorý najvzácnejšiu zo žien

neváhal zavrhnúť a cudzoložne

sa spojil s obludou. A navyše

ten tyran kruto sužoval svoj ľud.

MANAHEN

Chceli sme, aby ostal porazený

na hlavu lotor, ktorý pozrážal

najlepšie hlavy svojho národa,

i Jochananovu – veď, kráľovná,

je smrteľný hriech skántriť proroka!

CHUZA

No ani tak z nás neprestali byť

synovia vlasti – nie jej zradcovia,

ako nás prezýval jej pravý vrah.

My sme jej ochrancovia – a nie on,

čo z lásky k otčine z nej spravil púšť.

MANAHEN

My chránime vlast pred jej domácim

zhubcom! Nuž ráč aj ty ju ušetriť

od ujmy, veď ti ublížil len ten,

kto ublížil aj vlasti! Kto by nemal

v láske ten kút, kde uzrel svetlo sveta

a kam ho od tej chvíle viaže každá

spomienka sladká, každá nitka citu?

Kto by si nevážil ten útulok,

tú zem, kde znova spočinie, keď raz

si ľahne vedľa predkov? Zapredať

vlast môže iba ten, čo ani v boji

nespoznal kúzlou, ktoré ho s ňou pojí.

TAMAR

Rozumiem vám a ctím si dôvody

i city, čo vás viažu k domovu.

143

I ja vám, drahí páni, ďakujem:
aj tebe, Chuza, za prevzácne služby,
čo si mi preukázal v krušných chvíľach,
aj tebe, Manahen môj, za súcit,
ktorý si prejavil v tú pre mňa takú
príšernú chvíľu potupy!

CHUZA

Ó, akú

blahoslonošť nám núkaš, kráľovná!

MANAHEN

A akú pri tom vyžaruješ krásu!
Kam podel vtedy oči Herodes!?

ZAMIRA

Tá zlica mu ich belmom potiahla...
Oslepol, dal sa – baba – vodiť babe...
Či bolo hodno, Tamar, naňho žiarliť?
Stálo to za to? Povedz.

TAMAR

Nestálo,

no je to za nami a odtiahlo to
tak ako chmára – z pamäti som to už
vyčiarkla navždy... Prichádza môj otec.

ZAMIRA

A s ním tí, čo ho prišli prosiť o mier.

II. SCÉNA

Palác v Tiberiade

PRVÝ VÝSTUP

(dvoran, Obadja, Herodes)

HERODES

Človek, ktorý sa do tretice sklame
– no nemyslíte si, to nehovorím
o sebe – veru nie – ja nosím v sebe
nevýčerpateľný sklad úfnosti!
Sklamaný človek však, ten hlavu zvesí
a zadumá sa ako mrak, čo drepí
voľakde na brale, keď prajné vetry
ním opovrhli... No nám nad hlavou
šumí dnes nádej večne zelená!
Ešte ste tu? Ja som už v práci, páni.
Veď ste to počuli už z našich úst,
ako sme po tretí raz pochodili
v Ríme. Hej, iba cieľom zostal cieľ:
vysoký cieľ, náš večný vábitel.
Tá rana, čo nám vtedy zasadil
divoký Arab, trebárs zastaralá,

nás ešte stále škrie a nemôže byť
uchlácholená cudzím balzomom.
Jej jazva hrozne hyzdí našu tvár –
musí ísť preč! A človek nevie, odkiaľ
zazerá nový vrah – veď svet je zlý
a lakomý... Nuž vedzte, že ak chceme
mať mier, sa v mene mieru treba chystať
na vojnu! Čo tu teda stojíte
ako tie soľné stĺpy? Máte pre nás
nejakú radu? Čujme! Nikto nič?
Radšej už choďte!

(Dvoran a Obadja odchádzajú.)

Obadja, a vieš,

aký je rozdiel medzi stoikmi
a epikurejcami? Predstav si ma
na váhach. Som stoické rameno
a epikurejské zas je náš ľud,
čo túži po slasti – nuž, kam sa pridáš?
Kam nakloníš? Vieš? Nevieš? Radšej choď! *(Obadja odíde.)*

HERODES

Prichádzaš sama, drahá kráľovná?
Ty, naša krásna družka? Teší ma,
ó, teší! Práve som sa ti chcel sám
ísť pokloniť, a ty ma predbiehaš!
Čudné – veď sme sa ešte nezvítali,
ako sa patrí, ako káže nám
naš sladký pomer –

HERODIAS

Veru, manžel môj.

No nie som na vine. To ty si sa
mi včera vyhovril na únavu
a zmizol v komnate – a mňa si nechal
na pospas nepokoju dlhej noci
a pichajúcim ostňom zvedavosti.

HERODES

Ach, ľutujem a naveky mi bude
ľúto tej noci... ale hádam veríš,
že som bol ustatý a zmorený?
Už len ten pobyt v Ríme vyčerpá.
A potom cesta – morské búrky... ajaj!
Som však už, chvalabohu, doma. Ako
ti letel čas, ten rýchlokrídly sokol,
kým som bol preč? Vrav, ako si sa mala,
môj klenot, všetko ma to zaujíma!
(Chce ju pobožkať.)

HERODIAS

To si odložíme, drahý.

Sme v tejto chvíli, milý manžel, sami –
prosím ťa teda, rýchlo, dopodrobna
mi vylož každý detail a povedz,
čo si tam vymohol, v tom víre sveta?

Neklopal si zas aj tretí raz márne?
Otvorili ti dvere dokorán,
tak ako vítanému hosťovi?
A či fa potom, keď si si tam prežil
pár dní, aj išli pekne vyprevadiť,
už ako seberovného, už ako
pomazaného kráľa, dediča
trónu? Vrav, hlavne to ma zaujíma!

HERODES

Mňa hlavne zas to, čo sa dialo doma,
okolo teba, drahá, v centre mojej
vlády a slávy... Ale keď si želáš,
dobré. Nuž, prijali nás po kráľovsky –
takmer – no predsa s malým rozdielom –

HERODIAS

S rozdielom? S akým? Vysvetli mi to.

HERODES

Vieš, zmena trónu býva podobná
zemetraseniu a či víchrici –
aj mladý cisár Caius Caligula
bol nekonečne milý – ani neviem,
kde vzal tú vlúdnosť – je to predsa vlastnosť
vrúcnych srdce, jemných duší – a ten chlap,
navonok vlúdny, sa mi zároveň
zdal byť dosť chladný, nie dosť čitateľný
v pochodoch mysle... ba až nejasný...
Prijal nás pohostinne, pri tabuli
mi určil miesto po pravici, ale
zlava mu sedel – v tvári s úškrnom
samolúbosti – zas náš synovec.

HERODIAS

Herodes Agrippa? Ten príživník!

HERODES

A päťolízáč! Otrokok, kráľovná.
Sú spojení tak ako tieto dva
prsty, vždy spolu ako milenci:
Agrippa, ten sa ako brečtan vešia
na cisára – a cisára to teší,
ako nás teší jemné šteklenie.
Tak vedno hýria, spievajú... ba hádam
i spávajú –

HERODIAS

Hach! Zvrhlosť pohanská...

Kráľ môj, mne sa to bridí!

HERODES

Nepredbiehaj...

Raz, v Luculloých sadoch, predsa sa nám
s cisárom podarilo osamiť –
Agrippa práve dvoril princeznám –
a predložil som mu tam svoju žiadosť,
podoprel som ju svojím pôvodom

a výsledkami svojho panovania
aj Rímu dokázanou oddanosťou
a vôbec – stĺpmi všetkých svojich zásluh.
On na to –

HERODIAS

Nesľuboval, ale hneď
ti udelil? Veď toto bolo hlavné.
Dost bolo sľubov, dost tých prázdnych bublín!
Si konečne už kráľ?

HERODES

Si nedočkavá
ako smrť – prepáč mi to prirovnanie.
Peknú smrť myslím, ktorou zomriem rád...
Len mi dal na to ruku. Presvedčila
ho váha mojich slov a priazňou ku mne
mu zažiarila tvár, no vtom si to
už z diaľky všimol lotor Agrippa
a prikvitol a vytrhol mu ruku
z mojej a pobozkal –

HERODIAS

A s rukou, zbojník,
už má aj všetko, čo ti núkala.

HERODES

Nie, nemá! Nemá nič! Za to ti ručím,
kráľovná – ešte je tu predsa senát!

HERODIAS

Senát? Tieň moci? Vláda slabochov?
Je to len zberba, ktorá iba hrabe!

HERODES

Nuž tak sa menia časy a my v nich.
Čo sa tu stalo za ten čas?

HERODIAS

Čo? Nič.

HERODES

Vraj zomrel náš zať, môj brat, susedný
tetrarcha. Začul som to už tam v Ríme.
Smrť nespí.

HERODIAS

Salome sa vrátila.

HERODES

Už je zas u nás? Pekne! Chúďa, vdova.
A čo ma neprivíta? Vidíš, škoda
ju bolo za bračeka vydávať:
za starca! Ale odrádzal a bránil
som márne.

HERODIAS

Bola súca na vydaj.

HERODES

Brat! Ale keď nás napadol ten Arab
a prosili sme brata o pomoc,
neozval sa v ňom príbuzenský cit –

HERODIAS

Ach, nespomínaj, kráľ, už strasti, čo sú
za nami – veď je zlá aj prítomnosť!
Musím si o nej spraviť obraz sama.
Požičiaš mi, kráľ, svojho pobočníka –
na výsluch?

HERODES

Vezmi si ho, nech sa páči. (*Kráľovná odíde.*)

Choď si, choď... Spotil som sa ako v bani...
Ctíbažnosť ženská nemá tuším hraníc!
Salome?

DRUHÝ VÝSTUP

(*Prichádza Salome.*)

SALOME

Hľadám matku, otecko.

HERODES

Matke by si však nepovedala,
že hľadáš otca! Uznaj konečne,
že si zas, dieťa, pod otcovskou strechou.

SALOME

Pozdravujem ťa, milovaný otec...

HERODES

Viac ako otec! Tento dôraz si
vštep, nech ti zvučí v uchu!

SALOME

Bude mi.

Aj sama by som na to v príhodnej
chvíli už prišla.

HERODES

Vravíš v príhodnej?

A kedy bude taká? Pristúp bližšie –

SALOME

Ako, kráľ, rozkážeš...

HERODES

Och, nie tak chladne!

Tak odmerane či tak pokorne.
Sem ku mne, dcérka... viac než dcéra! Veru
bližšie! A zatríkuj mi, mladá vdova
s nedotknutými ružičkami líčok!
Peľ na nich ešte vôbec neošumel,
kropajú rosy nik sa nedotkol –
veď ruže trhať kedy vedel stavec?
Kmeť! Ruky sa mu chveli, po stopke
zašmátral v lístí, ale nevedel,
ako ísť na to, naľakal sa trňov,
pretože, chudák, dávno prišiel už
o ten svoj oštep, zaspal ti aj vo dne
na lone, slaboch, s odkväcnutou gambou...

na zošklivenie... nieto o polnoci!
Ó, ako ťa len preto ľutujem!
Pod bližšie... Primkni sa – a pobožkaj ma –

SALOME

Pobožkám vďačne tvoju ruku, kráľ,
za dobro, ktorým ma vždy obdarúva...

HERODES

Nie, načo ruku! Chcem bozk na ústa!
Tú žeravú a dlhú sponu tiel,
čo vykovali v samej vyhni vášne!
Bozk milenecký! Spojme si ním ústa
na úvod pôžitku... Je príležitosť,
keď nás tu chvíľu nestráži ten šarkan
a mám ťa na dosah! Čo? Ty sa zdráhaš?
Ty nechceš! Ani dnes, ty nevďačnica?
Alebo je to len zbytočný ostych?
Nabok s ním! Chcem bozk, krásna Salome!
Aspoň bozk! Nedáš? Tak ti ho dám ja.
Ústami štrngnime si o ústa,
nech do duše mi vtečie tvoja duša,
nech splynieme... Tak –

SALOME

Pomoc! Prestaň, kráľ!

Násilník, pusti! Otec!

HERODES

Nepustím,

lebo ťa milujem a neprepasím
tú zlatú chvíľu. Omdlievaš? Ó, sladí!
Odniesiem si ťa do spálne a tam
ty, najvzácnější korisť rozkoše,
spochinieš, tam si sladko oddýchneš –
(*Herodias sa objaví.*)

TRETÍ VÝSTUP

(*Herodias a predošlí*)

HERODIAS

Ach, spustí! Zvrhlík! Pod halenou otca
ničomný zvodca! A ty neviestka!

SALOME

To nie je pravda, matka!

HERODES

Krivdíš jej.

HERODIAS

Vy nehanební pokrytci! Och, bodaj
vás, bodaj! Po čo si sem prišla?
Kto ťa sem volal, čo tu hľadáš, há?
Mňa olúpiť i o ostatný pokoj!
O štipku šťastia, čo som našla v tomto
záletníkovi? Bola chyba, že som
ho vôbec hľadala!

HERODES

Len moja chyba...

HERODIAS

Viem, dávno ste sa o to snažili,
až sa vám podarilo uniknúť
pred mojím ostrážitým pohľadom –

SALOME

Ó, uver, matka, že som nevinná!

HERODES

Neubližuj jej!

HERODIAS

Mlčte, ohavníci!

Ja vás tak potrestám, že sladká chuť
vám razom zhorkne, razom vychladne
vám horúca krv: Salome, to on ti
zavraždil otca!

HERODES

Ty si kázala!

HERODIAS

Ja, zbabelec? Chceš odtajiť, čo vyšlo
len z tvojej hlavy?

SALOME

Tak? Ó, neľudia!

Celkom ste sa mi teraz obnažili,
šikovne ste ma dosiaľ klamali,
vy, vy... Nech podľa zásluhy vám Boh
zaplatí za všetko! Mne stačilo... (*Odíde.*)

HERODES

A čo mám z teba? Z tvojich vnád a krás?
Čo z nášho podivného spojenia?
Z celej tej našej náruživovej lásky?
Kde následník?

HERODIAS

Hach, suchár! Vyziablec!

HERODES

Si zmija... Nono, žienka, tichšie už
a milšie, prosím, vzácna kráľovná,
utíš sa a radšej sa zadumajme
nad urputnosťou svojho osudu:
akoby sme už boli na konci –

HERODIAS

Na konci? Čo tým myslíš?

HERODES

Na obrátke.

Tak som to myslel, hoci neviem sám...

HERODIAS

Zase ma strašíš? Ach, kráľ, zmierme sa,
zhodnime, zrovnajme, zlosť roztržky
nám vôbec nepristane – iba čo nás
oberá o rozvahu, zneuctuje,
vypíja našu triezvosť. Ešte ma

nezbavuj nádeje – ja zase skúsím
oživiť tvoju. Zájdem do Ríma
a Caligula predsa je len muž,
verím, že neodolá ženskej kráse...

HERODES

Chceš odísť na trh s mojím bohatstvom,
s hanebnou tržbou sa chceš vrátiť späť? (*Dvoran vojde.*)
Čo tu chceš?

DVORAN

Odpusti, môj kráľ, no máme
tu posolstvo od kráľa Agrippu.

HERODIAS

Ha, Agrippa! Čuj: dobre na päty
ti nešliapal – a kráľ? Kde vzal ten titul?

DVORAN

Kráľ Agrippa sa blíži k tvojmu sídlu,
vznešený kráľ, on mieri tadiaľto
do svojho sídla, pozdravuje ňa
a idúcky ti skladá poklonu.

HERODES

Potešil nás tým. Taká zvláštna česť
a vzácna návšteva!
(*Dvoran odíde.*)

HERODIAS

A ty ho prijmeš?

HERODES

Je to môj synovec – a je aj slušné,
keď panovníka prijme panovník –

HERODIAS

Veď ty... ach, bude sa tu rozťahovať,
pod tvojím krovom a pri tvojom stole,
bude si hovieť v tvojej posteli.
No bude tu aj v tvojej moci.
A ty mu nič?

HERODES

A ty mu čo? Rob si, čo chceš;
ja nevyzradím tvoje zámery.
Stačilo. Mám ňa už dosť!

ŠTVRTÝ VÝSTUP

(*Prichádza Chuza, Manahen, Obadja.*)

HERODIAS

Vy čo tu chcete?

Odbojná čelad! Kráľ, sprav poriadok!

HERODES

Len vydrž, kráľovná, svet občas takto
vybočí z koľaje, no po chvíli
zas do nej vchupne –

MANAHEN

Agrippa, náš kráľ,
s poctami vstupuje už do brán svojho
hlavného mesta: do Tiberiady –

HERODES

Kráľ? A ja čo som?

CHUZA

Zosadený.

HERODES

Zhyň,

že takto svojho kráľa hanobíš!
Kto by ma zbavil trónu!?

MANAHEN

Rímska moc.

HERODIAS

Never im! Šaľba je to, podvod, leš...

MANAHEN

Hľa, tu je dekrét... Poďme vítať kráľa!

CHUZA

Hej! Nech Boh živí kráľa Agrippu!

HERODES

A Herodesa nech zahubí? Psi!

Len si brešte!

HERODIAS

Caligula že by

ti toto spravil? Zlý sen! *(Odchádzajú.)*

HERODES

Idú všetci

tak ako prelietaví vtáci – letia
bez hanby, žiaľu... Aj ty, Obadja?
Najoddanejší dvoran?

OBADJA

Aj ja, pane.

Zošedivel som v službe kráľovskej:
v nej chcem aj skonáť. A kráľ Agrippa,
ten, verím, uspokojí moje túžby,
urobí to, čo očakáva národ!

HERODES

Ver, braček, ver... Ja tú hmlu, čo ňa mýli,
už asi nerozptýlim – ale aspoň
mi poslúž ešte raz a prines meč –

HERODIAS

Čo chceš s ním!? Nenos!

HERODES

Zoťaf chorý strom.

Bútlavý je už – vyvrátiť ho treba...

A stínať vieme: pamätáš?

HERODIAS

Ach, čuš!

OBADJA

Nie, pane, už ti viacej neposlúžim.

Kto chytá mnoho, málo chytí z toho:
odchádzam s týmto ponaučením. *(Odíde.)*

HERODES

Choď, tlčhuba! Chcel som len malú službu.

HERODIAS

Čo bude?

PIATY VÝSTUP

(Vojde Chuza a Manahen.)

HERODES

Títo nám to povedia.

MANAHEN

Mám nariadenie z Ríma s najvyššou
pečaťou: aby som ňa ako zradcu,
čo nie je hoden trónu, lebo spriadal
vraj proti Rímu hnusné intrigy,
ba chystal potajme aj ozbrojené
povstanie...

HERODES

Ach, nie! Ktorý udavač
je za tým?

MANAHEN

Neviem, ale verili mu.

Nuž z dôvodu tej zrady ňa mám zajať
a odviesť do prístavu na loď, ktorá
má rozkaz hneď ňa odviesť do vyhnanstva,
do chmúrnej Galie. Tak vraví výrok
a – koniec. Poďme, pane, podobrotky!

HERODIAS

Ó, beda! Pýcha! Rímsky útlak! Jaj,
ten luhár Caligula! Darebák a krpec
otrocký! To je naša odpoveď
na jeho sprosté, kruté rozkazy!
A zlodej Agrippa, náš záškodník,
ten nech je prekliaty! Choď! Povedz mu to.

HERODES

A možno je v tom Boží prst. Je koniec.
Môj koniec. Zbohom, drahá, zabudni...

HERODIAS

Ja pôjdem s tebou.

HERODES

Myslíš, že sa nedá
odtajiť, že náš hriech bol spoločný?
Myslíš, že máme zaň aj pykať spolu?
(Zvonku počuť hlahol trúb a výkriky na slávu.)

HERODIAS

Podme – ak spolu spáchali sme vinu,
podme aj spolu prijať pokutu!
(*Odiu.*)

KONIEC

